

უნივერსალური პარტნიორი საქმიანი ადამიანებისთვის

ბიზნესი კანონმდებლობა

№4 აგვისტო-ნოემბერი 2015

N4 August-November 2015

www.b-k.ge
info@iverioni.com.ge

Business & Law

ბიზნესი და კანონმდებლობა

№4 აპრილ-ნოემბერი 2015

საქართველო

ანალიტიკურ-პრაქტიკული ჟურნალი
რეგისტრირებულია 2008 წლიდან

WWW.B-K.GE

ჟურნალი ხელმძღვანელობს თავისუფალი პრესის პრინციპებით. რედაქციის აზრი შესაძლოა ყოველთვის არ ემთხვეოდეს ავტორისას. უამრუსული სტატიების უინაარსუზმ და მონაცემთა სიზუსტეზე პასუხისმგებელია ავტორი.

ნაქვემოთ მისაღწივ:

თბილისი, კოსტავას ქ. 6. სართული 3.
ტელ: 293-53-20, 599 56-14-57, 599 34-64-27
ვებ გვერდი: www.b-k.ge
e-mail: info@iverioni.com.ge, gfaafm@gmail.com

საბანკო რეკვიზიტები:

სააქციო საზოგადოება „საქართველოს ბანკი“;
ბანკის კოდი: BAGAGE22;
ა/ა GE30BG000000850902700; ს/კ 404956455.

გამომცემელი:

საქართველოს აუდიტორთა, ხელაღმართა
და უინანსური მენავერთა უაღმართა,
საინფორმაციო-ანალიტიკური სააგენტო „ივერიონი“

რედაქტორთა საბჭოს თავმჯდომარე:

ზაურ ნაჭყვიაძე

მთავარი რედაქტორი:

იური პაპასუხა, ეკ. მეცნ. აკად. დოქტორი, პროფესორი

პასუხისმგებელი რედაქტორი:

ილინა ალაშვილი

ტექნიკური რედაქტორი:

ლევან ბოჭორიშვილი

საგარეო საბჭო:

ეკონომიკური მეცნიერებათა დოქტორები, პროფესორები:

იანა მესხია, ნოდარ ჭითანავა, ელგუჯა მექვაბიშვილი,
პაატა კოლუაშვილი, ნოდარ ხადური, ნატო კაკაშვილი, ნანა შონია,
დავით ჯალაღონია, თემურ ხომერიკი, კოტე აბულაძე,
ნიკოლოზ ჩიხლაძე, ლარისა თაკალანძე, გიორგი ღვთაძე, ლია ელიავა, და-
ვით ჭიოტაშვილი, სულიკო ფუტყარაძე, დემნა კვარაცხელია,
ანზორ მესხიშვილი, ბორის ჭიჭინაძე.

საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპოდენტი
ანდრეას სილაგაძე.

სამართლისა და პოლიტიკის მეცნიერებათა დოქტორი
ჯემალ ბახუაძე.

იურიდიულ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი
ბურაკ ნაჭყვიაძე.

პედაგოგიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი
მამუკა თავაძე.

როზარტ მ. მამუკა (აშშ ფაეტევილის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის, პროფესორი)

ვინსენტ რ. ჯონსონი (სანტ-მარის უნივერსიტეტის სამართლის
პროფესორი, სან ანტონიო, ტეხასი, აშშ)

ანტონი მ. დენსი (ნორტვესტრალის უნივერსიტეტის უმაღლესი სკოლის
პროფესორი, პრესკოტის ველი, არიზონა, აშშ)

ბერნარდ ზიბლერი (ბერლინის უნივერსიტეტის პროფესორი),

იოჰან ფიშერი (ბონის უნივერსიტეტის პროფესორი),

ალი ალერაჰი (ბაქოს სახ. უნივერსიტეტის პროფესორი).

მარი ლანგი (EFAA-ს ტექნიკური დირექტორი).

ანნა კარმანსკა (პროფესორი, EFAA-ს გამგეობის წევრი,
ვარშავის კომერციის უმაღლესი სკოლის ბულატრული
აღმრეცხვის კათედრის ხელმძღვანელი).

ალექსანდრე რუჟი (რუსეთის ფედერაციის ბულატრულ ექსპერტთა და
ფინანსურ აუდიტორთა გილდიის გამგეობის თავმჯდომარე, აუდიტორულ
საკონსულტაციო ჯგუფის „რუჟაუდიტ/ინაუდიტ ალიანსის“ გენერალური
დირექტორი, დირექტორთა საბჭოს თავმჯდომარე).

ლილია ბრიგორი (ეკონომიკური მეცნიერებათა დოქტორი,
მოლდოვეთის ეკონომიკური მეცნიერებათა აკადემიის
ბულატრული აღმრეცხვის დეპარტამენტის ხელმძღვანელი).

ფადრიკო დიომედა (დოქტორი, EFAA-ს პრეზიდენტის
საგანგებო მრჩეველი).

რობინ იარპერსი, (პროფესორი, ASSA-ის საგანგებო მრჩეველი).

BUSINESS & LAW

№4 AUGUST-
NOVEMBER 2015

SCIENTIFIC,
ANALYTICAL-PRACTICAL JOURNAL
Referenced since 2008

WWW.B-K.GE

The Journal is governed by free press principles. The editorial board point of view may not necessarily agree with the point of view expressed by the authors. Therefore the Editorial Board does not pledge any responsibility on the content of the articles submitted by the Authors.

ADDRESS OF EDITORIAL BOARD:

Tbilisi, Kostava str. 6.

Tel: 293-53-20, 599 56-14-57, 599 34-64-27

URL: www.b-k.ge

e-mail: info@iverioni.com.ge, gfaafm@gmail.com

Bank details:

JSC Bank of Georgia

Bank code: BAGAGE22

c/a GE30BG000000850902700 i/c 404956455

PUBLISHERS:

**THE FEDERATION OF AUDITORS, ACCOUNTANTS
AND FINANCIAL MANAGERS OF GEORGIA;
INFORMATION – ANALYTICAL AGENCY
„IVERIONI“**

CHAIRMAN OF THE BOARD OF EDITORS:

ZAUR NACHKEBIA

EDITOR - IN – CHIEF

IURI PAPASQUA, Doctor of Economics, Professor

EDITOR – IN – CHARGE

ILONA ADAMIA

TECHNICAL DIRECTOR:

LEVAN BOCHORISHVILI

EDITORIAL BOARD:

DOCTORS OF ECONOMICS, PROFESSORS:

Iasha Meskhia, Nodar Chitanava, Elguja Mekvabishvili, Paata Koguashvili, Nodar Khaduri, Nato Kakashvili, Nana Shonia, Davit Djalagonia, Temur Khomeriki, Kote Abuladze, Nikolodz Chikhladze, Larisa Takalandze, Giorgi Gavgadze, Lia Eliava, Davit Chiotashvili, Suliko Futkaradze, Demna Kvaratskhelia, Giorgi Rusiashvili, Anzor Meskhishvili, Boris Chichinadze.

Member-correspondent of the Georgian Academy of Sciences

AVTANDIL SILAGADZE

Doctor of Law and Politics Sciences

JEMAL GAKHOKIDZE

Doctor of Legal Sciences, Professor

GURAM NACHKEBIA

Doctor of Pedagogical Sciences

MAMUKA TAVKHELIDZE

Fayetteville State University Professor

ROBERT MCGEE (USA)

Professor of Law, St. Mary's University (San Antonio, Texas, USA)

VINCENT R. JOHNSON,

The Graduate School, Northcentral University,
(Prescott Valley, Arizona, USA)

ANTONY W. DNES

Berlin University Professor

BERNARD ZIGLER (GERMANY)

Bonn University Professor,

IOHAN FISHER (GERMANY)

Baku State University, Professor

ALI ALERZEVI (AZERBAIJAN)

MARIE LANG, Technical Director of EFAA

ANNA KARMAŃSKA, Professor, EFAA Board Member,
Warsaw School of Economics.

ALEXEY RUF, Chairman of the Board of Guild of Accountant
Experts and Financial Auditors of Russian Federation.

LILIA GRIGOROI, Ph. D.in Economics, Head of Accounting Department,
Academy of Economic Sciences of Moldova.

FEDERICO DIOMEDA, doctor, Special Adviser to the President of EFAA.

ROBIN JARVIS, Professor, Special Adviser,
Association of Chartered Certified Accountants.

შინაარსი

რატი აბულაძე
როგორ მოვახდინოთ ტერორიზმის პრევენცია ----- 5

დავით ქიქინაძე
გვინდა თუ არა რეალური თვითმმართველობა ----- 8

ბორის ქიქინაძე
ადგილობრივი თვითმმართველობის განვითარების
პრობლემები და პერსპექტივები საქართველოში ----- 10

ტრისტან ჯინჭარაძე, მანანა ხარხელი
მენეჯმენტის მიერ არჩეული სტრატეგიის
ნარმატივულობის შეფასების სააღრიცხვო ასპექტები ----- 15

დავით პიტურიშვილი
ლიზინგი, როგორც კომერციული ბანკების
ერთ-ერთი სანევესტიციო საქმიანობა ----- 21

ნათია ყოყუაშვილი
გაყიდვით თუ ვიყიდვით დოლარი?! ----- 25

რატი აბულაძე
რატომ არ წყალობს საქართველოს მთავრობა ინტერნეტ-გაზარს? ----- 28

Нечитайло Анастасия Анатольевна-
НАЦИОНАЛЬНАЯ ПАМЯТЬ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНОГО
ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА: НОВЫЕ РОЛЕВЫЕ ФУНКЦИИ ДИАСПОРЫ ----- 30

როგორ მოვახდინოთ ტერორიზმის პრევენცია

წინათქმა

კიბერ ეპოქაში, საზოგადოება ინტერნეტსა და სოციალურ ქსელებს განიხილავდა კეთილდღეობისა და სტაბილურობის ხელშემწყობი ტექნოლოგიების სახით.

ბოლო პერიოდში ტერორისტულ კამპანიებში მნიშვნელოვნად წარმოჩინდა სოციალური ქსელის როლი და „ფასეულობა“.

ნიშანდობლივია, რომ არსებული კიბერსაფრთხეების პირობებში, გამოვლინდა საქართველოს კიბერარმიის ფორმირების აუცილებლობა. შესაბამისად, საკითხი ტერორისტული საფრთხეების ზრდასთან ერთად განსაკუთრებით აქტუალურია.

მოცემული სტატიით წარმოჩენილია, კიბერგარემო, კიბერტერორიზმის საფრთხეები და კიბერარმიის ფორმირების აუცილებლობა საქართველოში.

კიბერგარემოს ბლოკალური საფრთხეები

კიბერსივრცეში, ინტერნეტ-ტექნოლოგიები გახდა ტერორისტული საქმიანობის განუყოფელი ნაწილი. კიბერსაფრთხეებმა Facebook-ის, Twitter-ის, YouTube-ის, ბლოგისა თუ სხვა საიტების ძალა და გავლენა წარმოაჩინა. ტერორისტული ორგანიზაციები web-ტექნოლოგიებს იყენებს ტერორისტული ჯგუფების ფორმირების, ტერორისტული ქსელის მართვის, ტე-

რორისტულ კამპანიაში ჩართვის, თავდასხმებისა და სხვა პროცესების განხორციელების მიზნით.

რეალობა ცხადყოფს, რომ **Facebook-ი** გამოიყენება უკანონო პროცესების დაგეგმვისთვის, **Twitter-ი** ტერორიზმის კოორდინაციისთვის, მრავალფეროვანი დიალოგისა და ინსტრუქციის წარმოდგენისთვის, **YouTube-ი** იმისათვის, რომ მსოფლიო გავცნოს მოვლენებსა და პროცესებს, ხოლო ბლოგი - ონლაინ აქტივობისა და მოვლენების აღწერის მიზნით, ტერორისტული ორგანიზაციის მიზნების უფრო ფართოდ წარმოჩენისთვის.

მიმდინარე საუკუნის დასაწყისში არაბულ ქვეყნებში, ინტერნეტისა და სოციალური ქსელის ტექნოლოგია იყო ავტორიტარული გარემოს წინააღმდეგ ბრძოლის პლატფორმა და ინსტრუმენტი, ე.წ. სუს-ტებისა და უუფლებოების იარაღი, საზოგადოების განთავისუფლების საფუძველი. თუმცა განვითარებული მოვლენების ფონზე, იგი იქცა უკანონო ჯგუფების შექმნის საშუალებად, ტერორიზმის წყაროდ და რესურსად.

დღეს, კიბერტერორიზმის ფორმირების საფუძველად, განიხილება ისეთი ინფორმაციული და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიები, როგორცაა:

- **სოციალური მედია** (ბლოგები და მიკრობლოგინგი, მაგ.: Twitter. ასევე, აუდიო/ვიდეო სტრიმინგი, ჰიბრიდული დანართები) - ტერორისტულ ორგანიზაციებში ჩართულ პირებს უადვილებს კონტენტის

(ტექსტი, ვიდეო, ფოტო) გადმოტვირთვას, პოვნას, განხილვას, შექმნასა და სხვა მიზნების შესაძლებლობას; ე.წ. ისლამური სახელმწიფო ISIS -ს, მხოლოდ Twitter-ზე ჰყავს 90 ათასი მხარდამჭერი მიმდევარი (ინტერნეტ-ქაუნთი). ISIS-ს ონლაინ აქტივობისა და სოციალური მედიის მეშვეობით 100 მლნ ადამიანთან აქვს წვდომა, მათი წარმომადგენლები ყოველდღე Twitter-ზე 100 000 ტვიტს პოსტავს. მხარდამჭერების ლოკაცია მოიცავს: ე.წ. ისლამურ სახელმწიფოს, სირიას, ერაყს, საუდის არაბეთს;

• **სოციალური ქსელები** ((Facebook, LinkedIn)- მას იყენებენ ტერორისტულ დაჯგუფებათა ქსელის გაზრდა/გაფართოებისთვის, ინფორმაციულობისა და ინფორმაციის ნაკადის გავრცელებისთვის. ე.წ. ისლამური სახელმწიფო ISIS -ის წარმომადგენლები ყოველდღე 90 ათას მედია მესიჯს ავრცელებს;

მობილური კომუნიკაცია - ინტერნეტ-დაშვების გაფართოება ახალი თაობის მობილური ტელეფონებითა და ჯიბის კომპიუტერებით; ასევე, დეცენტრალიზებული ჯგუფების მართვის საშუალება. ISIS - იყენებს სმარტფონებს, მათ შორის: ანდროიდი (69%), Apple -ის ტელეფონები (30%) და Blackberry (1%).

ტერორისტული ორგანიზაციების მიერ ინტერნეტ-ტექნოლოგიების გამოყენების მიზნები:

- ინტერნეტში ადვილია ფართო აუდიტორიის მოზიდვა, მიზნობრივი ჯგუფების შექმნა (ტერორისტული, საბრძოლო);
- კლავდსორსინგის იდეალური საშუალება. მოხალისე ჯგუფების (მათ შორის ტერორისტული, მებრძოლი) მოძიებისა და შექმნის ყველაზე ეფექტიანი და ადვილი შესაძლებლობა;
- ინტერნეტ-მომხმარებლებს ძირითადად წარმოადგენენ ახალგაზრდები (18-34 წლის), რომლებიც ისწრაფვიან გაცნობის, საკუთარი თავის წარმოდგენის, საზოგადოებაში ადგილის დამკვიდრებისთვის;
- ინტერნეტ-ტექნოლოგიებით, მილიონობით ადამიანთან შესაძლებელია ინტენსიური და ხანგრძლივადიანი ურთიერთქმედება, ასევე შესაძლებელია ადამიანების შთაგონება (ინსპირირება გამოწვივით), ერთნაირად აზროვნებისა და მხარდაჭერის მოპოვება;
- ინტერნეტი უზრუნველყოფს მალალ ინტერაქტიულობას, მიზნობრივ ჯგუფებთან კომუნიკაციის შესაძლებლობით. „სოციალური ქსელის“ საიტებს გააჩნიათ ინტერაქტიული მხარდაჭერა; მიზნობრივ ჯგუფებზე ზემოქმედების ფართო შესაძლებლობა, შთაგონებისა და ემოციური ზეგავლენის პოტენციალი;
- ტექნოლოგიები წარმოადგენს მასობრივი ინფორმაციის ფორმას. იგი სოციალური ურთიერთობების (ამ შემთხვევაში ტერორისტული მიზნებით) ორგანიზაციის ინსტრუმენტია;
- ინტერნეტი წარმოადგენს სოციალურ სტრუქტურას, რომელიც ზეგავლენას ახდენს ტერორისტული ჯგუფების ფორმირებაზე, ტერორიზმის ევოლუციასა და მის სტრუქტურაზე;
- ინტერნეტი შესაფერისი პლატფორმაა ინფორ-

მირებული და ინტერაქტიული კიბერპოლი-ტიკის, ტერორიზმში მონაწილეობის სტიმულირებისათვის;

- სოციალური ტექნოლოგიების შედეგად ყალიბდება ერთგვარი კიბერტერორიზმი, რომელიც ძლიერდება იდეოლოგიური ორიენტაციით, „ტერორიზმის მართვის ავტომატიზაციით“, კიბერტერორიზმის კამპანიის ეფექტიანი წარმოებით;
- ინტერნეტის ინსტრუმენტები და ფორმები, გლობალურ თუ ლოკალურ პირობებში ტერორისტული ძალების ფორმირების შესაძლებლობას იძლევა;

ქართული კიბერარმიის შექმნის საჭიროება

გლობალური კიბერსაფრთხეების ფონზე, საქართველოს ერთ-ერთ მნიშვნელოვან გამოწვევას წარმოადგენს ქვეყნის **კიბერუსაფრთხოება და კიბერარმიის ფორმირება**. აღნიშნული საკითხი კიდევ უფრო აქტუალური გახდა საქართველოსთვის ე.წ. „ისლამური სახელმწიფოს“ საფრთხეების ზრდასთან მიმართებაში.

ბოლო პერიოდში, მედიაში გავრცელებულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, შეიძლება აღინიშნოს, რომ საქართველო (უკვე) განიხილება ჩრდილო კავკასიასთან სატრანზიტო კომუნიკაციის უზრუნველყოფისა და საკომუნიკაციო კიბერსივრცედ. თუ, ქართულ მედიაში გავრცელებულ ინფორმაციას დავყრდნობით, „ალ-ქაიდას“ დაჯგუფებას კიბერარმია უკვე ჰყავს კავკასიაში, რაც საქართველოსთვის რეალურ საფრთხეს წარმოადგენს. შესაბამისად, სასწრაფოდ უნდა ჩამოყალიბდეს ქართული კიბერარმია.

აღსანიშნავია სახელმწიფოს მიერ გატარებული ქმედითი ღონისძიებები (საიტების დაბლოკვა, ოპერატიული ღონისძიებები და სხვა), რაც ქვეყნის კიბერსივრცის უსაფრთხოებას ემსახურება.

ზემოაღნიშნული გამოწვევების ფონზე, ძირითად პრობლემად რჩება ის, რომ ქვეყანას არ ჰყავს კიბერარმია. ქვეყნის სტრატეგიულ დოკუმენტშიც (ელექტრონული საქართველოს სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა 2014-2018) არ არის ჩადებული კიბერარმიის შექმნის სტრატეგიული პრიორიტეტულობა.

- რატომ გვჭირდება კიბერარმია?
- **სახელმწიფო უსაფრთხოებისთვის;**
- **ინტერნეტ-ბიზნესის უსაფრთხოებისთვის;**
- **ინფორმაციული საზოგადოების უსაფრთხოებისთვის;**
- **ახალი საფრთხეების პრევენციისთვის.**

ზემოაღნიშნულის გარდა, ქვეყანაში კიბერარმიის შექმნა ხელს შეუწყობს:

- **ტერორისტებისა და ორგანიზებული კრიმინალური ქსელების გამოვლენას;**
- **თავდაცვისუნარიანობის ზრდასა და სამხედრო ძლიერებას;**

SOS!

- ლოკალური და გლობალური კიბერთავდასხმების პრევენციას;
- კიბერშეტევების წყაროს გაშიფვრას;
- სისტემების კრიტიკული ავარიის თავიდან აცილებას;
- ჰაკერების ქმედებების ლოკალიზებას;
- სამრეწველო შპიონაჟის წინააღმდეგ ბრძოლას;
- მავნე კონტენტისგან არასრულწლოვანთა დაცვას;

კიბერარმიის დაკომპლექტება

ასაკობრივი ცენზის მიუხედავად, იგი უნდა მოიცავდეს ყველა თაობის წარმომადგენელს, ვისაც კომპიუტერის ეფექტიანად გამოყენება შეუძლია. ვინც ფლობს ტექნოლოგიებს და საჭიროების შემთხვევაში ქვეყნის კიბერუსაფრთხოებაზე ზრუნვა შეუძლია. კიბერარმია შექმნა დაკომპლექტდეს:

- სავალდებულო სამხედრო სამსახურს დაქვემდებარებული თუ სავალდებულო სამხედრო სამსახურისგან განთავისუფლებული პირებით;
- შრომისუნარიანი და აქტიური მოქალაქეებით;
- სპეციალური საჭიროებების მქონე პირებით;
- ხანდაზმული და საპენსიო ასაკს გადაცილებული პირებით;
- ჯამში, სახელმწიფო, კერძო და სამოქალაქო სექტორის ყველა წარმომადგენლებით, ვინც ფლობს კომპიუტერულ ტექნოლოგიებს და ქმედუნარიანია კიბერსაფრთხოების პრევენციისთვის.

რეზიუმე

დესტრუქციული ძალების, ინფორმაციული აგრესიის, ინფორმაციული ოკუპაციის, ინფორმაციული

გენოციდის ლოკალიზაციისთვის, ასევე, გლობალურ კიბერგარემოსთან ლოკალურ ინტერესთა თავსებადობის მიზნით საჭიროა კიბერარმიის შექმნა.

კიბერარმიის შექმნისთვის აუცილებელია:

• კიბერ ჯგუფების მომზადება, მონაცემთა ბაზების ფორმირება, კიბერარმიის ორგანიზებაში სპეციალური საჭიროებების მქონე პირების დასაქმება და ეფექტიანად გამოყენება;

• კიბერარმიის დაკომპლექტებისთვის, საქართველოში მცხოვრები მოქალაქეების გარდა, საჭიროა უცხოეთში არსებულ ქართული „კიბერსათვისტომოების“ შექმნა და ფორმირება. აღნიშნული, საქართველოს საელჩოების ხელშეწყობით უნდა განხორციელდეს;

• სათვისტომოების კოორდინირებით, უცხოეთში მყოფი ასეულათასობით თანამემამულეებისგან უნდა შეიქმნას საინიციატივო ჯგუფები, დაკომპლექტდეს მობილური ჯგუფები, რომელიც საქართველოს კიბერსაფრთხოებიდან გამომდინარე, ოპერატიულ კიბერმხარდაჭერას აღმოუჩინენ ქვეყანას (ქვეყანაში ჩამოსვლის გარეშე);

• ქვეყანაში უნდა გაიზარდოს ინტერნეტ-მომხმარებლების საქმიანობის მონიტორინგი, განხორციელდეს განსაზღვრულ web-საიტებთან მომხმარებლის დაშვების უარყოფა (ბლოკირება), საიტის ოპერატორებისთვის მონაცემთა ნაკადის ფილტრაცია, გამკაცრდეს ცენზურის წესების დაცვა, ინტერნეტ-ბლოკირება და ჩახშობა. აღნიშნულ ფონზე, მიზანშეწონილი და აუცილებელია, პროცესი განხორციელდეს საზოგადოების სამივე სექტორის (კერძო, სახელმწიფო და სამოქალაქო სექტორის) თანაბარუფლებიანი მონიტორინგით.

• ქვეყნისთვის საფრთხის შემცველი ინტერნეტ-ინფორმაციის ფილტრაცია უნდა განხორციელდეს დიფამაციის კანონის საფუძველზე - უნდა შეიქმნას ინტერნეტის რეგულირების კანონპროექტები და მოხდეს მისი საერთაშორისო ექსპერტიზა. უზრუნველყოფილი იქნას კიბერ-ბრძოლის პრევენციის საერთაშორისო მიდგომების უნიფიცირება;

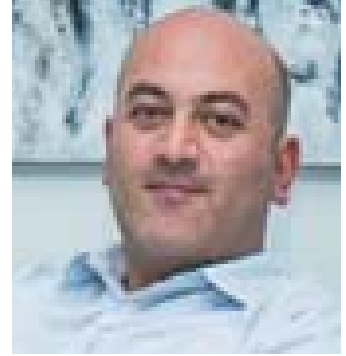
• ქვეყანაში სასწრაფოდ უნდა შეიქმნას კომისია (რომელიც საზოგადოების სამივე სექტორის მიერ უნდა დაკომპლექტდეს) ინტერნეტ-რეგულირების კრიტერიუმების შემუშავების მიზნით;

• ქართული საზოგადოების სიფხიზლის, კიბერტერორიზმის, კიბერსაფრთხოების, აგრესიული ინტერნეტ-კონტენტის პრობლემის გათვითცნობიერების დონის ამაღლებისათვის უნდა გატარდეს საგანმანათლებლო და სოციალური აქტივობა. მოცემულ ღპროცესში ფართოდ უნდა ჩაერთოს მეცნიერები;

• დასასრულს, კავკასიის რეგიონში, უნდა შეიქმნას ინკლუზიური ელექტრონული მთავრობა, რომელიც კიბერსაფრთხოებისა და კიბერტერორიზმის წინააღმდეგ ბრძოლის ეფექტიანი სისტემა იქმნება და მისი უზრუნველყოფის გარანტიებს შექმნის.

რათი აბულაძე,
ეკონომიკის დოქტორი, პროფესორი

გვინდა თუ არა რეალური თვითმმართველობა?

დავით ჭიჭინაია,
ეკონომიკის დოქტორი

საქართველოში ადგილობრივი თვითმმართველობის დამკვიდრების უმაღლესი ტრიბუნებიდან მრავალჯერ დეკლარირებულ, თუმცა, სრულად არ განხორციელებულ რეფორმათა რიცხვს უკვე სრულყოფილად უერთდება 2014 წელს კანონად ქცეული კიდევ ერთი ინიციატივაც. აღნიშნული ინიციატივის მრავალ სისუსტეთა შორის მკაფიოდ გამოირჩევა ფისკალური დეცენტრალიზაციის (იგივე მუნიციპალიტეტების დამოუკიდებელი ფინანსური შესაძლებლობების გაუმჯობესების) ვერ მიღწევა - ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსის 154-ე მუხლის შესაბამისად, ვალდებულებად ქცეული შემოსულობების გამიჯვნა პროცენტული მაჩვენებლების მიხედვით სახელმწიფო, ავტონომიურ და მუნიციპალურ ბიუჯეტებს შორის. ეს უნდა გამოხატულიყო საშემოსავლო გადასახადის განაწილების პროპორციისა და მექანიზმის დადგენაში და შედეგად, უნდა გაეზარდა თვითმმართველი ერთეულის საკუთარი შემოსავლების ოდენობა უკვე არსებულთან შედარებით.

ადგილობრივი თვითმმართველობის რეფორმირების (იგივე მმართველობის სისტემის დეცენტრალიზაციის), 2004 წელს დაწყებულმა ახალმა პროცესმა, პოლიტიკურ ძალებთან, არასამთავრობოებთან და საერთაშორისო მონაწილეებთან დიდი დისკუსიების შემდეგ საკანონმდებლო დონეზე (სხვა საბიუჯეტო საკითხების პარალელურად), განსაზღვრა ახალი ფინანსური ინსტრუმენტი თვითმმართველი ერთეულების გამოთანაბრებითი ფორმულის სახით, რაც უნდა გამხდარიყო სხვა ადგილობრივი საგადასახადო შემოსავლების გვერდით მუნიციპალიტეტებისთვის საკუთარი უფლებამოსილებების დამოუკიდებლად განხორციელების მინიმალური შესაძლებლობების გამოთანაბრების ქმედითი ინსტრუმენტი.

აღნიშნული მომენტისთვის მუნიციპალიტეტების საკუთარ შემოსავლებს განეკუთვნებოდა მოგების, საშემოსავლო და ქონების გადასახადები. სამწუხაროდ, 2006 წელს რეფორმირებული თვითმმართველობების ამოქმედებამდე განხორციელებულმა საკანონმდებლო ცვლილებებმა საგადასახადო კოდექსში მოგების გადასახადი ჩამოართვა ისედაც მწირი შემოსავლების მქონე ერთეულებს და ის სრულად მიმართა ცენტრალური ბიუჯეტისკენ. ამას, 2007 წლის ცვლილებებით, დაემატა სოციალური და საშემოსავლო გადასახადების „გაერთიანებით“ გამოწვეული შედეგი საშემოსავლო გადასახადის „ნართმევის“ სახით და დარჩა თვითმმართველობა ქონების, არსებითად უმნიშვნელო გადასახადის ამარა.

მაშინდელი ხელისუფლების საშემოსავლო გადასახადის მუნიციპალიტეტებისთვის წართმევის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი არგუმენტი იყო მისი არათანაბარი რაოდენობები მუნიციპალიტეტების მიხედვით და

დაპირება, რომ ეს თანხები გათანაბრებითი ფორმულის მეშვეობით სრულად დაუბრუნდებოდათ უკან.

სამწუხარო რეალობა გახდა ის, რომ გათანაბრებითი პოლიტიკა სინამდვილეში ჩანაცვლდა განაწილებითი პოლიტიკით, სადაც სახელმწიფო საკუთარი სუბიექტური შეხედულებისა და პოლიტიკური მიზანშეწონილობის საფუძველზე განსაზღვრავდა ყოველწლიურად გასანაწილებელი რესურსების ოდენობას და მის განსაზღვრაში ნაკლებად მონაწილეობდა მუნიციპალიტეტების ობიექტური საჭიროების ფაქტორები. აქედან გამომდინარე, სახეზე გვექონდა შადრევნების, ფასადების და ტაშ-ფანდურის ყბადაღებული პრაქტიკა; თვითმმართველობების მიერ პროკურატურის თუ შსს, სპეცსამსახურებისა თუ კერძო გავლენიანი მოხელეების ხარჯების მუნიციპალური ბიუჯეტით დაფინანსებაში „დახელოვნება“; წინასწარჩვენოდ აქტივისტების „წახალისება“ შტატების უაზროდ გაბერვით თუ ადგილობრივი გავლენიანი პირების „მომადლიერება“ საჭიროების სხვადასხვა „პროექტების“ დაფინანსებით. ერთი სიტყვით, მრავალი სხვა ხარჯი, რომლებიც არანაირ სამართლებრივ კავშირში არ იყვნენ მუნიციპალიტეტების მიერ კანონით განსაზღვრული საკუთარი უფლებამოსილებების განხორციელებასთან...

შედეგად მივიღეთ განუვითარებელი და პოლიტიკურ ერთგულებაზე დაფუძნებული ადგილობრივი პოლიტიკური თუ საჯარო მოხელეთა კოჰორტა... და არჩევნები...

სხვადასხვა ეტაპზე გათანაბრებითი ფორმულის გამოყენებისას რიგი თვითმმართველი ერთეულებისკენ მეტი რესურსის მიმართვის მიზნით დგინდებოდა მაკორექტირებელი კოეფიციენტები, რომლებიც მხო-

თვითმმართველობა

ლოდ „აპრავებდნენ“ გადაწყვეტილი თანხის ოდენობის ხელოვნურად „დასმას“ და არ იყვნენ დაფუძნებული რაიმე სახის ობიექტურ კრიტერიუმებზე.

ასე, მაგალითად, ოფიციალურად აუხსნელი ლოგიკით, თბილისისთვის დგინდებოდა დედაქალაქის კოეფიციენტი 12-ჯერ ან მეტი ჯერადობის თანხის გადასაცემად სხვა ბევრად ღარიბი მუნიციპალიტეტებისგან განსხვავებით, რომელთა კოეფიციენტები საჭიროებისამებრ „ადგენდა“ „დასასმელი“ თანხის ოდენობას!

2014 წელს სახელმწიფომ კიდევ ერთხელ განაცხადა ზემოხსენებული ფისკალური დეცენტრალიზაციის განხორციელების მზაობის შესახებ, თუმცა კანონით განსაზღვრული ვადები ისევ დაირღვა.

უფრო მეტიც, სახელმწიფომ საშემოსავლო გადასახადის მცირე ნაწილის მუნიციპალურ ბიუჯეტებში მიმართვის სანაცვლოდ შეამცირა გათანაბრებითი ფონდის მოცულობა თითქმის პირდაპირპროპორციულად. შედეგად, 2016 წელს, დაგვიანებული ფისკალური დეცენტრალიზაციის ნაცვლად, ვლებულობთ მდგომარეობას, როცა თვითმმართველი ერთეულების ფინანსური დამოუკიდებლობის ხარისხი არათუ გაუმჯობესდა, როგორც ამას აცხადებდა ხელისუფლება, არამედ, მან გაუარესების ტენდენციაც შეიძინა. 2016 წლის საბიუჯეტო საპროგნოზო მაჩვენებლები ცხადყოფს, რომ თვითმმართველობის საკუთარი შემოსავლების ოდენობები ადვილად მანიპულირებადია ცენტრალური ხელისუფლების მიერ წლიდან-წლამდე და აღნიშნულმა შესაბამისად, უნდა უზრუნველყოს თვითმმართველობების ზე-

მოაღწერილი პატრონული დამოკიდებულება და ერთგულება საჭიროებისამებრ. და რა თქმა უნდა, ხარჯები - სსს-სთვის, პროკურატურისთვის,... და შემდეგ ისევ არჩევნები...

ყოველგვარი ობიექტური საფუძვლის გარეშე გათანაბრებითი ფონდის მოცულობის თითქმის 300 მლნ ლარით შემცირებამ ნილაბი ჩამოხსნა, ცენტრალური ხელისუფლების დამოკიდებულებას თვითმმართველობებისადმი და დაადასტურა წლების განმავლობაში ადგილობრივი და საერთაშორისო ექსპერტების შეფასება გათანაბრებითი პოლიტიკის სუბიექტურობასა და პოლიტიკურ მიზანშეწონილობას მიბმულობაზე. საკუთარი დამოუკიდებელი ფინანსური რესურსების გარეშე ვერანაირად ვერ მოხდება დემოკრატიული მმართველობის საძირკვლის, ადგილობრივი თვითმმართველობის ინსტიტუტის დამკვიდრება საქართველოში, ქვეყნის მმართველობითი სისტემის დაბალანსებული განვითარება და აქედან გამომდინარე, სოფლის, ქალაქის თუ ნებისმიერი რეგიონის განვითარების უზრუნველყოფა.

სამწუხაროდ, ადგილობრივი თვითმმართველობის რეფორმირების ვერც ბოლო მცდელობამ შეძლო ცენტრალური ხელისუფლების პოლიტიკური ხრიკების გამოყენების მახინჯი პრაქტიკისგან გათავისუფლება და ფინანსური დამოუკიდებლობის გაუმჯობესების რეალობად ქცევა. ეს მცდელობაც ქართული ანდაზის „თხა გაყვიდე, თხა ვიყიდე“-ს არსს ვერ გაცდა. უარესიც, თუ ამ პრაქტიკას მმართველობის სიმახინჯის სხვა ასპექტებსაც დავამატებთ, „ნაყიდ თხას“ აშკარად რუხი ძაღლის ელფერი გადაჰკრავს...

ადგილობრივი თვითმმართველობის ბანკითარების პრობლემები და პერსპექტივები საქართველოში

ყველას კარგად მოეხსენება, რომ ქვეყნის ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესება ფაქტიურად წარმოუდგენელია ადგილობრივ თვითმმართველობებში სოციალურ—ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესების გარეშე. მაინც რაში გამოიხატება სოციალურ—ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესება?

ეს ძირითადად მოიცავს ადგილობრივ თვითმმართველობებში მცხოვრები პირების ეკონომიკური პირობების გაუმჯობესებას. გაუმჯობესება მიიღწევა იმ შემთხვევაში როცა გაიზრდება მოქალაქეთა დასაქმების დონე, შემცირდება უმუშევრობა, გაიზრდება ინვესტიციების რაოდენობა, აღორძინდება მწარმოებითი სექტორი, ადგილებზე შეიქმნება ექსპორტისთვის განკუთვნილი კონკურენტუნარიანი პროდუქცია, გაუმჯობესდება მოქალაქეთა კომუნალური, სატრანსპორტო და ინფრასტრუქტურული მომსახურების დონე, თანამედროვე ევროპულ დონეს მიუახლოვდება მოქალაქეთა უზრუნველყოფა ჯანმრთელობის სფეროში, გაუმჯობესდება ადგილობრივი ეკოლოგიური მდგომარეობა და სხვა.

ზორის შიჭინაძე

ეკონომიკის დოქტორი,
აკაკინერეთლის სახელობის
ქუთაისის
სახელმწიფო უნივერსიტეტის
მასწავლებელი,
საქართველოს ეკონომისტთა
სამეცნიერო
საზოგადოების წევრი

აღნიშნულის უზრუნველსაყოფად კი საჭიროა გამართული და მოქალაქეთა კეთილდღეობაზე ორიენტირებული კანონების მიღება, რაშიდაც თავისი წილი პასუხისმგებლობა ეკისრება, როგორც ცენტრალურ ასევე ადგილობრივ ხელისუფლებას.

საქართველოს კონსტიტუციის 101²-ე მუხლის მიხედვით, ადგილობრივი თვითმმართველობის უფლებამოსილებანი გამიჯნულია სახელმწიფო ორგანოთა უფლებამოსილებებისგან. თვითმმართველ ერთეულს აქვს საკუთარი და დელეგირებული უფლებამოსილებანი. ადგილობრივი თვითმმართველობის უფლებამოსილებათა განსაზღვრის ძირითადი პრინციპები და უფლებამოსილებანი დგინდება ორგანული კანონით.

აღნიშნული მუხლის მიხედვით, თვითმმართველი ერთეული უფლებამოსილია თავისი ინიციატივით გადაწყვიტოს ნებისმიერი საკითხი, რომელიც საქართველოს კანონმდებლობით არ არის ხელისუფლების სხვა ორგანოს უფლებამოსილება და აკრძალული არ არის კანონით. სახელმწიფო ორგანოების მიერ თვითმმართველი ერთეულისთვის უფლებამოსილებათა დელეგირება დასაშვებია საკანონმდებლო აქტების, აგრეთვე ხელშეკრულებების საფუძველზე, მხოლოდ შესაბამისი მატერიალური და ფინანსური რესურსების გადაცემით, რომელთა ოდენობის გაანგარიშების წესი განისაზღვრება კანონით.

იმავე კონსტიტუციის 101³-ე მუხლის მიხედვით, ადგილობრივ თვითმმართველობას აქვს საკუთარი ქონება და ფინანსები. თვითმმართველი ერთეულის ორგანოების მიერ თავიანთი კომპეტენციის ფარ-

გლებში მიღებული გადაწყვეტილებების შესრულება სავალდებულოა თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიაზე. ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების საქმიანობის სახელმწიფო ზედამხედველობა ხორციელდება კანონით დადგენილი წესით. სახელმწიფო ზედამხედველობის მიზანია ადგილობრივი თვითმმართველობის ნორმატიული აქტების საქართველოს კანონმდებლობასთან შესაბამისობის უზრუნველყოფა და დელეგირებული უფლებამოსილებების ჯეროვანი განხორციელება. სახელმწიფო ზედამხედველობა ხორციელდება მისი მიზნების პროპორციულად.

როგორც ვხედავთ, საქართველოში მოქმედ ძირითად კანონში—კონსტიტუციაში მოცემულია ადგილობრივი თვითმმართველობების ფუნქციონირების სამართლებრივი საფუძვლები. რაც შეეხება ადგილობრივი თვითმმართველობების უფლებამოსილებათა განსაზღვრის ძირითად პრინციპებს და უფლებამოსილებებს, ის დგინდება „ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსის“ მიხედვით.

საქართველოში დღეს მოქმედი „ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსის“ თანახმად, ადგილობრივი თვითმმართველობა არის თვითმმართველ ერთეულში რეგისტრირებულ საქართველოს მოქალაქეთა უფლება და შესაძლებლობა, მათ მიერ არჩეული ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების მეშვეობით, საქართველოს კანონმდებლობის საფუძველზე გადაწყვიტონ ადგილობრივი მნიშვნელობის საკითხები. ადგილობრივი თვითმმართველობა ხორ-

№4 აპრილ-ნოემბერი 2015

თვითმმართველობა

ციელდება მუნიციპალიტეტებში—თვითმმართველ ქალაქსა და თვითმმართველ თემში.

ამავე კანონის მიხედვით, მუნიციპალიტეტს გააჩნია საკუთარი და დელეგირებული უფლებამოსილებები. მუნიციპალიტეტების საკუთარი უფლებამოსილებები იგივე ექსკლუზიური უფლებამოსილებებია. საკუთარი უფლებამოსილებების განსახორციელებლად ადგილობრივი მუნიციპალიტეტები ცენტრალური ხელისუფლებიდან ლეზულობენ გათანაბრებით ტრანსფერს. ხოლო დელეგირებული უფლებამოსილებების განსახორციელებლად ლეზულობენ მიზნობრივ ტრანსფერს.

მუნიციპალიტეტების საკუთარი უფლებამოსილებების ჩამონათვალი მოცემულია „ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსის“ მე-16-ე მუხლში. საკუთარი უფლებამოსილებებიდან შეგვიძლია გამოვყოთ ძირითადი უფლებამოსილებები, როგორცაა:

1. ადგილობრივი მნიშვნელობის ბუნებრივი რესურსების, მათ შორის წყლის და ტყის რესურსების და მუნიციპალიტეტის საკუთრებაში არსებული მიწის რესურსების მართვა კანონით დადგენილი წესით;

2. მუნიციპალიტეტის სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვა და შესაბამის სფეროში ნორმებისა და წესების განსაზღვრა. ქალაქმთქმნელობითი დოკუმენტაციის, მათ შორის, მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის, განაშენიანების რეგულირების გეგმის, დასახლებათა ტერიტორიების გამოყენებისა და განაშენიანების რეგულირების წესების დამტკიცება;

3. ადგილობრივი მნიშვნელობის საავტომობილო გზების მართვა და ადგილობრივი მნიშვნელობის გზებზე საგზაო მოძრაობის ორგანიზება;

4. გარე ვაჭრობის, გამოფენების, ბაზრებისა და ბაზრობების რეგულირება;

5. გარე რეკლამის განთავსების რეგულირება;

6. სასაფლაოების მოწყობა და მოვლა—პატრონობა;

7. ადგილობრივი მნიშვნელობის ობიექტებზე შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებისთვის, ბავშვებისა და მოზუცებისთვის სათანადო ინფრასტრუქტურის განვითარება, მათ შორის, საჯარო თავშეყრის ადგილებისა და მუნიციპალური ტრანსპორტის სათანადოდ ადაპტირებისა და აღჭურვის უზრუნველყოფა;

8. უსახლკართა თავშესაფრით უზრუნველყოფა და რეგისტრაცია;

9. წყალმომარაგების (მათ შორის, ტექნიკური წყლით მომარაგების) უზრუნველყოფა; ადგილობრივი მნიშვნელობის სამელიორაციო სისტემის განვითარება.

აქ მოვიყვანე მუნიციპალიტეტების საკუთარი უფლებამოსილებების ის ნაწილი, რომელთა უმრავლესობა თითქმის არცერთ მუნიციპალიტეტში არ ხორციელდება. აღნიშნული ძირითადად გამოწვეულია ადგილობრივი საკუთარი ფინანსების უკმარისობით და ცენტრალური ხელისუფლების შესაბამისი ორგანოების არაოპერატიულობით. ზემოაღნიშნული საკითხების მოუგვარებლობა კი ადგილობრივი მოსახლეობის სამართლიან გულისწყრომას იწვევს.

ადგილობრივ მუნიციპალიტეტებს გარდა ზემოაღნიშნული საკუთარი უფლებამოსილებებისა, „ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსის“ მე-16-ე მუხლის მე-4 ნაწილით უფლება აქვს განახორციელოს ღონისძიებები დასაქმების ხელშეწყობის, სოფლის მეურნეობის, მათ შორის, სასოფლო-სამეურნეო კოოპერაციის, მხარდაჭერისა და ტურიზმის განვითარების, სოციალური დახმარებისა და ჯანდაცვის, ადგილობრივ დონეზე ახალგაზრდული პოლიტიკის განვითარების ხელშეწყობის, მასობრივი სპორტის ხელშეწყობის, გარემოს დაცვის, საზოგადოებრივი განათლების, გენდერული თანასწორობის ხელშეწყობის, ადგილობრივი მნიშვნელობის არქივის წარმოების, ცხოვრების ჯანსაღი წესის დამკვიდრების, ადამიანის ჯანმრთელობისთვის უსაფრთხო გარემოს შექმნის, მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე ინვესტიციების მოზიდვის, ინოვაციური განვითარების მხარდაჭერის და სხვა მიზნით.

როგორც ვხედავთ, ადგილობრივ თვითმმართველობებს, კანონით გათვალისწინებული საკუთარი უფლებამოსილებების გარდა, უფლება აქვთ განახორციელონ ზემოაღნიშნული ღონისძიებებიც, მაგრამ პრაქტიკაში მდგომარეობა სულ სხვაგვარადაა, ადგილობრივი თვითმმართველობები ხშირ შემთხვევაში არათუ დამატებით, არამედ მათ ექსკლუზიურ უფლებამოსილებებსაც ვერ ახორციელებენ. ეს ძირითადად გამოწვეულია ადგილობრივი ფინანსური რესურსების სიმცირით, მიუხედავად იმისა, რომ თვითმმართველობებს გააჩნიათ საკუთარი უფლებამოსილებები და მათ უზრუნველსაყოფად ცენტრალური ბიუჯეტიდან ეძლევათ გათანაბრებითი ტრანსფერი, ეს ვერ უზრუნველყოფს თვითმმართველობების წინაშე მდგარი საკითხების დროულ და ეფექტურ გადაწყვეტას. აქვე აღსანიშნავია ისიც, რომ მნიშვნელოვან დახვეწას საჭიროებს თვითმმართველობებისთვის გადასაცემი ტრანსფერის გამოსაანგარიშებელი ფორმულა, რომელიც დადგენილია ფინანსთა მინისტრის 2009 წლის 30 დეკემბრის №904 ბრძანებით (გათანაბრებითი ტრანსფერის გაანგარიშების ინსტრუქციის დამტკიცების თაობაზე). აღნიშნული ბრძანებით თვითმმართველობებისთვის გადასაცემი ტრანსფერი გაინგარიშება საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსით დამტკიცებული ფორმულის მიხედვით, ეს ფორმულაა $T=E-R$, T არის ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტისათვის გამოსაყოფი გათანაბრებითი ტრანსფერი, E არის ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის ხარჯებისა და არაფინანსური აქტივების ზრდის ჯამი, R არის ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის შემოსავლები (გრანტების გარდა), რომელიც ცალკეული ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტისათვის გაინგარიშება მიმდინარე წლის პროგნოზისა და გასული 3 წლის ფაქტობრივი მაჩვენებლის ტენდენციის მიხედვით.

2015 წელს ადგილობრივი თვითმმართველობებისთვის და აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკისთვის გადასაცემი ტრანსფერის ოდენობა მოცემულია ცხრილ №1-ში.

№	დასახელება	სულ ტრანსფერი	მათ შორის გათანაბრებითი	მათ შორის მიზნობრივი	მათ შორის სპეციალური
1	ავტონომ. რესპუბლიკა თვითმმართველთა ერთეულები	854,800.0	834,233.0	11,567.0	9,000.0 აფხაზეთის ავტონომ. რესპუბლიკის

ცხრილი №2

№	დასახელება	სულ 2015 წელს გადასაცემი გათანაბრებითი ტრანსფერი	მოსახლეობის რაოდენობა 01.01.2015 წლისთვის	ტრანსფერის ოდენობა ერთ სულ მოსახლეზე 2015 წელს
1	თბილისის მუნიციპალიტეტი	412,282.2	1 118 000	368.80 ლარი
2	გურჯაანის მუნიციპალიტეტი	6,985.4	54 100	129.10 ლარი
3	ზესტაფონის მუნიციპალიტეტი	6,549.5	57 600	113.70 ლარი
4	მარტვილის მუნიციპალიტეტი	5,322.5	33 400	159.40 ლარი
5	ქარელის მუნიციპალიტეტი	6,177.0	41 300	149.60 ლარი
6	გარდაბნის მუნიციპალიტეტი	3,741.4	82 200	45.50 ლარი
7	ლანჩხუთის მუნიციპალიტეტი	5,881.1	31 400	187.30 ლარი
8	ახალქალაქის მუნიციპალიტეტი	6,332.7	44 900	141 ლარი
9	ცაგერის მუნიციპალიტეტი	4,081.8	10 300	396.30 ლარი
10	ყაზბეგის მუნიციპალიტეტი	718.1	3 700	194.10 ლარი

მეტად საინტერესო სურათს ვღებულობთ, თუ გავანალიზებთ კონკრეტული თვითმმართველობებისთვის გადასაცემი გათანაბრებითი ტრანსფერის ოდენობებს, მათ შორის, თბილისისთვის გათვალისწინებული ტრანსფერის ჩათვლით. თვალსაჩინოებისათვის მოვიტანეთ ინფორმაცია თითოეული რეგიონიდან ერთი მუნიციპალიტეტის. მონაცემები მოცემულია ცხრილ №2-ში.

როგორც ცხრილიდან ჩანს, ერთ სულ მოსახლეზე თბილისში 2015 წელს გათანაბრებითი ტრანსფერის ოდენობა შეადგენს 369 ლარს, ხოლო საქართველოს სხვა მუნიციპალიტეტებში ერთ სულ მოსახლეზე გათანაბრებითი ტრანსფერის ოდენობა საშუალოდ 170 ლარია. მიუხედავად იმისა, რომ გათანაბრებითი ტრანსფერის გარდა, ადგილობრივ თვითმმართველობებს გააჩნიათ ქონების გადასახადებიდან და სხვა ადგილობრივი მოსაკრებლებიდან მიღებული შემოსავლები. ისინი საკუთარი ფინანსური რესურსების სიმცირეს განიცდიან. საქართველოს თვითმმართველობების საბიუჯეტო შემოსავლების დაკვირვებამ გვიჩვენა, რომ თვითმმართველობების საკუთარი შემოსავლები გადასახადების და მოსაკრებლების

ჩათვლით (გათანაბრებითი ტრანსფერის გარეშე) შეადგენს თვითმმართველობების საბიუჯეტო შემოსავლების დაახლოებით 20 %-ს, რაც ძალიან დაბალი მაჩვენებელია (საშუალო ევროპული მაჩვენებელი შეადგენს 35-40 %-ს). გამომდინარე აქედან, დაბალია თვითმმართველობების საბიუჯეტო დამოუკიდებლობის ხარისხი, რაც თვითმმართველობების ცენტრზე და გუბერნიაზე დამოკიდებულებას მნიშვნელოვნად ზრდის. შექმნილი მდგომარეობა კი საფრთხის ქვეშ აყენებს კანონმდებლობით აღიარებული თვითმმართველობების ბიუჯეტების დამოუკიდებლობას.

ამ მიმართულებით საჭიროა ცენტრალური ხელისუფლების მხრიდან გადაიდგას ქმედითი ნაბიჯები თვითმმართველობების საბიუჯეტო დამოუკიდებლობის გაზრდის კუთხით, რაც პირველ ეტაპზე საშემოსავლო და მოგების გადასახადებიდან (ამ ეტაპისათვის 30%-ის ოდენობით) გარკვეული ანარიცხების თვითმმართველობების ბიუჯეტებში ჩარიცხვაში უნდა გამოიხატოს.

შექმნილი მდგომარეობიდან გამომდინარე აუცილებელია თვითმმართველობებმა შეადგინონ თავისი ტერიტორიების სტრატეგიული განვითარების მოკ-

თვითმმართველობა

ლევადიანი და გრძელვადიანი სამოქმედო გეგმები. ნლების განმავლობაში ამ გეგმების შედგენა პრობლემებთან იყო დაკავშირებული, რაც ძირითადად გამოიხატებოდა იმაში, რომ თვითმმართველობებში არჩევნების გზით მოსული ყოველი ახალი მთავრობა არ ახდენდა მისი წინამორბედის მიერ დაწყებული საქმიანობის გაგრძელებას და ახალ ხედვებს აყალიბებდა, რაც მთლიანობაში სტრატეგიული გეგმების შედგენა-დამტკიცებას აფერხებდა. საჭიროა ამ მიმართულებით ქმედითი ნაბიჯების გადადგმა, რადგანაც თუ არ იქნება თვითმმართველობების სტრატეგიული გეგმები და არ გაიზრდება თვითმმართველობებს შორის კონკურენტუნარიანობის ხარისხი, მაშინ აზრს დაკარგავს თვითმმართველობის მცნებაც, ეს კი საქართველოს ავტორიტეტს პარტნიორი ევროპული ქვეყნების თვალში მნიშვნელოვნად შეასუსტებს. ამ მიმართულებით უდიდესი პასუხისმგებლობა ეკისრება ცენტრალურ ხელისუფლებას, ამას გვაავალდებულებს ასევე ევროპასთან ხელმოწერილი „ასოციაციის ხელშეკრულება“.

ამჟამად მოქმედი „ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსის“ 54-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ე.გ.“ ქვეპუნქტის მიხედვით, მუნიციპალიტეტის გამგებელი/მერი მუნიციპალიტეტის უფლებამოსილების ფარგლებში უზრუნველყოფს შესაბამისი სოციალურ-ეკონომიკური განვითარებისა და სხვა პროგრამების, სტრატეგიებისა და გეგმების მომზადებას, საკრებულოსთვის დასამტკიცებლად წარდგენას და განხორციელებას.

თვითმმართველობების სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების უზრუნველყოფის მიზნით ამ ეტაპისათვის ადგილობრივი თვითმმართველობების მიერ შედგენილ უნდა იქნეს სტრატეგიული განვითარების გეგმები. სტრატეგიული გეგმა უნდა შედგებოდეს შემდეგი ინდიკატორებისგან.

1. მოსახლეობის სოციალურ-ეკონომიკური დახასიათება
 - ა. მოსახლეობის სტრუქტურა.
 - ბ. მოსახლეობის შემოსავლების მაჩვენებელი.
2. მუნიციპალიტეტის ეკონომიკური ბაზა.
 - ა. მრეწველობა და სოფლის მეურნეობა.
 - ბ. დასაქმება.
 - გ. მცირე და საშუალო ბიზნესი.
 - დ. საინვესტიციო საქმიანობა.
 - ე. საშუაშავლო საქმიანობა.
3. მუნიციპალური ფინანსები, არასაცხოვრებელი ფონდები და მიწათსარგებლობა.
 - ა. მუნიციპალური ბიუჯეტი.
 - ბ. მუნიციპალური არასაცხოვრებელი უძრავ-მოძრავი ქონება და მიწათსარგებლობა.
 - გ. მოზიდული გრანტები.
4. მომსახურების სფერო და საქალაქო მეურნეობა.
 - ა. საცხოვრებელი და მისი ხელმისაწვდომობა.
 - ბ. საცხოვრებლის კომუნალური მომსახურება.
 - გ. სატრანსპორტო მომსახურება.
 - დ. კავშირგაბმულობის მომსახურება.

- ე. კულტურულ-საგანმანათლებლო მომსახურება.
- ვ. სოციალური დაცვა.
- ზ. ჯანდაცვა.
- თ. განათლება.
- ი. წესრიგის დაცვა.
- კ. ეკოლოგია.
- ლ. ვაჭრობა.
- მ. კეთილმოწყობა.
- ნ. საკონსულტაციო მომსახურება.
- ო. გადამზადების ცენტრები.

საჭიროა აღინიშნოს, რომ სტრატეგიული გეგმის შედგენას გააჩნია თავისი ეტაპები და საფეხურები.

პირველი ეტაპი მოიცავს სტრატეგიული გეგმის კონცეფციის დამუშავებას, რომელსაც ჭირდება 2–5 თვე. აღნიშნულ პერიოდში საჭიროა მუნიციპალიტეტების რესურსული პოტენციალის განსაზღვრა, პროგნოზების შედგენა, რომელიც თავის მხრივ მოიცავს დემოგრაფიას, სიცოცხლის დონეს და ქალაქის ეკონომიკის დარგობრივ სტრუქტურას. ასევე ქალაქის განვითარების კონცეფციის ფორმირებას და შესაბამისი მიმართულებების განსაზღვრას.

მეორე ეტაპი მოიცავს სტრატეგიული გეგმის შედგენას, რომელსაც ჭირდება 6–7 თვე. აღნიშნულ პერიოდში უნდა დამუშავდეს სხვადასხვა მიზნობრივი პროგრამები. უნდა განისაზღვროს საჭირო თანხების და მოსაზიდი ფულადი რესურსების სტრუქტურა. უნდა შემუშავდეს სტრატეგიული გეგმის გრაფიკი, შემდეგ უნდა მოხდეს ამ ატრატეგიული გეგმის განხილვა და საკრებულოებში დამტკიცება.

მესამე ეტაპი მოიცავს სტრატეგიული გეგმის რეალიზაციას და მონიტორინგს. ამ პერიოდში ხდება დასახული გეგმების შესრულების მონიტორინგი, თვითმმართველობების სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის პერიოდული შესწავლა და მიღებული შედეგების დასახულ მიზნებთან შედარება.

ჩემი აზრით, ამ ეტაპზე თვითმმართველობების დონეზე საჭიროა გატარდეს შემდეგი ღონისძიებები:

- 1) თვითმმართველობების საშემოსავლო ბაზის გაძლიერების მიზნით, კანონით მკაცრად უნდა განისაზღვროს სახელმწიფო გადასახადებიდან (ამ ეტაპისათვის მოგების და საშემოსავლო გადასახადებიდან) ადგილობრივი თვითმმართველობების ბიუჯეტებში ჩასარიცხი პროცენტული ანარიცხების ოდენობები;
- 2) ამ ეტაპზე, ადგილობრივი თვითმმართველობების საქმიანობის ეფექტურობის ამაღლებისთვის, პირველ რიგში, საჭიროა განხორციელდეს ცვლილება თვითმმართველობის მოქმედ კანონში, რათა მნიშვნელოვნად გაიმიჯნოს ცენტრისა და თვითმმართველობების კომპეტენციები, ასევე დასახვეწიანა თვითმმართველობებისათვის გადასარიცხი ტრანსფერის გამოსაანგარიშებელი ფორმულა, რათა თვითმმართველობებმა მიიღონ ტრანსფერის ის ოდენობა, რომელიც მათ ეკუთვნით;
- 3) დასახვეწიანა კანონი „ინვესტიციების სახელმწიფო მხარდაჭერის შესახებ“. კანონით შეღავათები

უნდა დაუნესდეთ იმ ფიზიკურ და იურიდიულ პირებს, რომლებიც განათავსებენ კაპიტალს მუნიციპალიტეტების ტერიტორიაზე, აღნიშნული მიდგომა მათთვის ერთგვარი სტიმული იქნება;

4) ადგილობრივი თვითმმართველობების სტრატეგიული გეგმების შედგენის უზრუნველსაყოფად საჭიროა შედგეს ქალაქების პასპორტები, სადაც თავმოყრილი იქნება ინფორმაცია ადგილობრივი თვითმმართველობების ეკონომიკური შესაძლებლობების, ეკოლოგიური მდგომარეობის, ადამიანური და ბუნებრივი კაპიტალის შესახებ;

5) აუცილებელი საკანონმდებლო დონეზე მოხდეს ადგილობრივი თვითმმართველობების კომპეტენციების გაზრდა მოსახლეობის დასაქმების და სამუშაო ადგილების შექმნის მიმართულებით. საჭიროა ადგილობრივი გადამზადების ცენტრების და პროფესიული სასწავლებლების შექმნა, რომლებმაც უნდა უზრუნველყონ ადგილობრივი მოქალაქეების დასაქმება და დასაქმებული პირების სისტემატური გადამზადება, ამისათვის კი საჭიროა ცენტრალური ხელისუფლების მიერ მოხდეს მუნიციპალიტეტების შესაბამისი ფინანსური უზრუნველყოფა;

6) მუნიციპალიტეტებში სტატისტიკური ინფორმაციის მოძიების სრულყოფის მიზნით საჭიროა შეიქმნას ადგილობრივი სტატისტიკური სამსახურები, რადგანაც ამ ეტაპისთვის მუნიციპალიტეტების უმრავლესობა ვერ ფლობენ ინფორმაციას მათ სამომავლო ტერიტორიაზე განთავსებული ადგილობრივი და უცხოური ინვესტიციების, ასევე არსებული საწარმოების და მათ ბალანსზე რიცხული ქონების შესახებ, მაშინ როდესაც ამ საწარმოების ბალანსზე რიცხული ქონება წარმოადგენს ადგილობრივი ბი-

უჯეტების ქონების გადასახადის ძირითად წყაროს. სწორედ მუნიციპალური სტატისტიკური სამსახურები უნდა აწვდიდეს თვითმმართველობებს სწორ და უტყუარ ინფორმაციას თვითმმართველობების სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის განმსაზღვრავი ინდიკატორების შესახებ. აღნიშნული სტატისტიკური ინფორმაციები შემდეგ ასახვას ჰპოვებს შესაბამისი თვითმმართველობების მიერ დამტკიცებულ პროგრამულ ბიუჯეტებში.

7) სისტემატურად მოხდეს თვითმმართველობებში დასაქმებული პირების კვალიფიკაციის დონის ამაღლება. საჭიროა აღინიშნოს, რომ წინა წლებში ამ მიმართულებით თვითმმართველობების ბიუჯეტებიდან ფაქტიურად ერთი ლარი არ დახარჯულა.

8) თვითმმართველობების მიერ მოხდეს უცხოეთის დამეგობრებული ქალაქების გამოცდილების გაზიარება, იქ არსებული ტექნოლოგიური მიღწევების ჩვენთან დანერგვის მიმართულებით. საჭიროების შემთხვევაში შეიქმნას ერთობლივი საწარმოები, რაც მნიშვნელოვნად გაზრდის თვითმმართველობების კონკურენტუნარიანობის ხარისხს. დღეისათვის ამ მიმართულებით თვითმმართველობებში არსებული მდგომარეობა მეტად სავალალოა და ვერანაირ კრიტიკას ვერ უძლებს.

9) თვითმმართველობებმა არსებული კანონმდებლობის ფარგლებში მაქსიმალურად უნდა შეუწყონ ხელი ინვესტიციების მოზიდვას.

10) თვითმმართველობებმა შეადგინონ შესაბამისი ტურისტული რუქები, რაც მნიშვნელოვნად გაზრდის თვითმმართველობების ცნობადობას და ხელს შეუწყობს ადგილობრივი ტურიზმის განვითარებას.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. საქართველოს „ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსი“.
2. საქართველოს „საბიუჯეტო კოდექსი“.
3. საქართველოს „საგადასახადო კოდექსი“.

THE DEVELOPMENT PROBLEMS OF SELF-GOVERNMENT INSTITUTIONS IN GEORGIA AND FUTURE PERSPECTIVES

Boris Chichinadze
Doctor of economics

Lecturer of Akaki Tsereteli State University of Kutaisi

SUMMARY

Despite of the reforms passed during the last 20 years in Georgia additional reforms are needed for the future development of self-government institutions, The government has a lot to do to solve social-ecomical problems and improve situation in this regard.

მენეჯმენტის მიერ არჩეული სტრატეგიის წარმატებულობის შეფასების სააღრიცხვო ასპექტები

კომპანიები თავიანთი საქმიანობის წარმართვისთვის გარკვეულ სტრატეგიას ირჩევენ. სტრატეგიის ძირითადი მიმართულებებია ხარჯების მინიმიზაცია ან პროდუქციის იდენტიფიცირება. თუ პირველ შემთხვევაში მენეჯმენტის მიზანს მინიმალური თვითირებულების მიღწევა წარმოადგენს, მეორე შემთხვევაში პროდუქციის უნიკალობის ხაზგასმა, ანალოგიურებს შორის საუკეთესოს იმიჯის შექმნა და ამის ხარჯზე მაღალი სარეალიზაციო ფასის მიღწევაა მიზანი.

დიდი მნიშვნელობა აქვს იმის შეფასებას, თუ რამდენად წარმატებულად ხორციელდება არჩეული სტრატეგია.

როგორც წესი, ამ ამოცანის შესასრულებლად საჭიროა: 1) ფინანსური შედეგების შეჯამება; 2) მომხმარებლებთან ურთიერთობის ანალიზი; 3) შიგა ბიზნეს პროცესების გამართულობის შესწავლა; 4) ზრდა-განვითარების პერსპექტივის შეფასება.

სტრატეგიის განხორციელების პროცესში მოგების ცვლილების გამომწვევი ფაქტორები სამ ძირითად კატეგორიად იყოფა: მოცულობა, ფასები და პროდუქტიულობა.

აღნიშნული ფაქტორების სიღრმისეული ანალიზისთვის მოვიყვანოთ კონკრეტული მაგალითი:

კომპანია „მარტყოფი“ აწარმოებს გარკვეული სახის მაღალხარისხიან ავეჯს ოფისებისთვის. 2013 წლის ბოლოს კომპანიამ შეიძინა იტალიური წარმოების თანამედროვე დანადგარები. გადანყვიტა მაქსიმალურად მაღალხარისხიანი ნედლეულის გამოყენება, ბაზარზე მოქმედებების გააქტიურება და 2014 წელს მომხმარებლებისთვის მაღალი ხარისხისა და მაღალი ფასის შეთავაზება (strategy of product differentiation).

ქვემოთ მოყვანილია სააღრიცხვო მონაცემები კომპანიის 2013 და 2014 წლის მაჩვენებლებიდან:

	2013	2014
წარმოებული და გაყიდული ერთეულები	210	265
გასაყიდი ფასი	\$4,800	\$6,500
გამოყენებული ნედლეული-ხე (კუბურ მეტრებში)	1,050	1,272
ერთი მ ³ ხის ფასი	\$600	\$800
დამატებითი ნედლეული ერთეულზე	\$100	\$150
წარმოების უნარი (ერთეულებში)	300	300
გარდაქმნის დანახარჯები	\$93,000	\$126,000
მომხმარებელთა მომსახურების უნარი (მომხმარებლების რაოდენობაში)	30	42
მომხმარებელთა მომსახურების დანახარჯები	\$31,500	\$46,200

წლიური გარდაქმნის დანახარჯები დამოკიდებული იყო სანარმოს უნარზე აწარმოოს გარკვეული რაოდენობის პროდუქცია და არა რეალურ წარმოებულ ერთეულთა რაოდენობაზე. ანალოგიურად, გაყიდვებთან დაკავშირებული ხარჯებიც (მომხმარებელთა მომსახურების უნარი) დამოკიდებული იყო სანარმოს უნარზე მოემსახუროს გარკვეული რაოდენობის კლიენტებს და არა მათ ფაქტიურ რაოდენობაზე. შევნიშნოთ, რომ 2013 წლის განმავლობაში ერთი გაყიდვების მენეჯერი საშუალოდ 5 კლიენტის მომსახურებას ახერხებდა და დაქირავებული იყო 6 მენეჯერი. 2013 წლის ბოლოს ჩატარებულმა ტრენინგებმა და დანერგილმა შესაბამისმა პროგრამამ ერთ მენეჯერს 6 კლიენტის მომსახურების საშუალება

მისცა. ამასთან დაქირავებულ იქნა მეშვიდე სპეციალისტიც ამ მიმართულებით და სწორედ ამიტომ 42 პოტენციური კლიენტის მომსახურების საშუალება მიეცა კომპანიას. 2013 წელს კომპანიას ჰყავდა 27 მომხმარებელი, 2014-ში კი 33.

სტატისტიკური მონაცემებით, 2013 წლის განმავლობაში „მარტყოფის“ მიერ წარმოებული საოფისე ავეჯის და მათი ანალოგების ბაზარი დაახლოებით 10%-ით გაიზარდა.

ზემოთ მოყვანილი მონაცემებით შევადგინოთ 2013 და 2014 წლის მოგება-ზარალის უწყისები

	2013	2014	ცვლილება
შემოსავალი რეალიზაციიდან	\$1,008,000	\$1,722,500	\$714,500
დანახარჯები:			
დანახარჯი გამოყენებულ ხის მასალაზე	\$630,000	\$1,017,600	\$387,600
დანახარჯი დამატებით ნედლეულზე	\$21,000	\$39,750	\$18,750
გარდაქმნის დანახარჯები	\$93,000	\$126,000	\$33,000
მომხმარებელთა მომსახურების დანახარჯები	\$31,500	\$46,200	\$14,700
სულ დანახარჯები:	<u>\$775,500</u>	<u>\$1,229,550</u>	<u>\$454,050</u>
საოპერაციო მოგება	\$232,500	\$492,950	\$260,450

მნიშვნელოვანია გავარკვიოთ რამდენად წარმატებული იყო შერჩეული სტრატეგიის განხორციელების პროცესი და რა წილი აქვს **\$260,450-ით** მოგების ზრდაში შერჩეულ სტრატეგიას. ამისთვის მოგებაში მიღებული ნაზრდი დავშალოთ გარკვეულ კომპონენტებად.

- გავარკვიოთ თუ რა გავლენა მოახდინა მხოლოდ წარმოებისა და გაყიდვების მოცულობის ზრდამ 2014 წლის მოგებაზე.

ამისათვის სხვა ფაქტორების უცვლელობის პირობებში გამოვითვალოთ რაოდენობრივი ზრდის ეფექტი შემოსავლებზე და ხარჯებზე.

რაოდენობრივი ზრდის ეფექტი შემოსავლებში

$$\begin{aligned}
 &= (\text{გაყიდულ ერთეულთა რაოდენობა 2014} \\
 &- \text{გაყიდულ ერთეულთა რაოდენობა 2013}) \times \text{გასაყიდი ფასი 2013} \\
 &= (265 - 210) \times \$4,800 = \$264,000
 \end{aligned}$$

ბუნებრივია, რადგან გაყიდულ ერთეულთა რაოდენობა გაიზარდა (სხვა მაჩვენებლების უცვლელობის შემთხვევაში) ეს გამოიწვევდა მოგების ზრდას.

ეხლა შევაფასოთ რაოდენობრივი ზრდის შედეგად მიღებული მაჩვენებლები ხარჯებში:

რაოდენობრივი ზრდის ეფექტი ნედლეულზე გაწეულ დანახარჯებში = (2014-ში გამოშვებულ ერთეულთათვის საჭირო ნედლეულის რაოდენობა თუ მოხმარება ერთეულზე იქნებოდა 2013-ის იდენტური - 2013-ში მოხმარებული ნედლეულის რაოდენობა) X ნედლეულის ერთეულის თვითღირებულება 2013-ში

მენეჯმენტი

2013-ში ერთ კომპლექტ ავეჯზე იყენებდნენ 5 მ³ (1050/210) ხის მასალას. ამიტომ:

$$\text{რაოდენობრივი ზრდის ეფექტი ნედლეულზე განეულ დანახარჯებში} = (265 \times 5 - 1,050) \times \$600 = \$165,000$$

სხვადასხვა დამატებით ნედლეულს ერთეულზე 2014-შიც იგივე რაოდენობით მოიხმარდნენ რასაც 2013-ში. ამიტომ

$$\text{რაოდენობრივი ზრდის ეფექტი დამატებით ნედლეულზე განეულ დანახარჯებში} = (265 - 210) \times \$100 = \$5,500$$

გარდაქმნის დანახარჯებთან და მომხმარებელთა მომსახურების დანახარჯებთან დაკავშირებით რაოდენობრივი ზრდის ეფექტის გამოსათვლელად შემდეგი ფორმულით ვისარგებლოთ:

$$\text{რაოდენობრივი ზრდის ეფექტი ფიქსირებულ დანახარჯებში} = (2013 \text{ წელში გამოყენებული სიმძლავრეების რაოდენობა თუ ის საკმარისია 2014-ში გამოშვებულ ერთეულთათვის ან 2014-ში გამოშვებულ ერთეულთათვის საჭირო სიმძლავრეების რაოდენობა იმ შემთხვევაში თუ ერთეული სიმძლავრის გამოყენების ეფექტურობა იქნებოდა 2013-ის იდენტური - 2013 წელში გამოყენებული სიმძლავრეების რაოდენობა) \times \text{სიმძლავრის ერთეულის თვითღირებულება 2013-ში}$$

ჩვენ შემთხვევაში გარდაქმნის დანახარჯებისთვის გვექნება:

$$\text{რაოდენობრივი ზრდის ეფექტი გარდაქმნის დანახარჯებში} = (300 - 300) \times (93,000 / 300) = 0$$

მომხმარებელთა მომსახურების დანახარჯებისთვის კი იქნება:

$$\text{რაოდენობრივი ზრდის ეფექტი მომხმარებელთა მომსახურების დანახარჯებში} = (35 - 30) \times (31,500 / 30) = \$5,250$$

თუ შევაჯამებთ ზრდის ეფექტს მივიღებთ შემდეგ სურათს:

რაოდენობრივი ზრდის ეფექტი შემოსავლებში		\$264,000
რაოდენობრივი ზრდის ეფექტი ნედლეულზე განეულ დანახარჯებში	\$165,000	
რაოდენობრივი ზრდის ეფექტი დამატებით ნედლეულზე განეულ დანახარჯებში	\$5,500	
რაოდენობრივი ზრდის ეფექტი გარდაქმნის დანახარჯებში	0	
რაოდენობრივი ზრდის ეფექტი მომხმარებელთა მომსახურების დანახარჯებში	\$5,250	
სულ ზრდის ეფექტი საოპერაციო მოგებაზე		\$88,250

• განვიხილოთ როგორ შეიცვალა მოგება გასაყიდი თუ შესასყიდი ფასების ცვლილების გამო.

შემოსავლებისთვის გვექნება:

$$\text{ფასის ეფექტი შემოსავლებში} = (\text{გასაყიდი ფასი 2014} - \text{გასაყიდი ფასი 2013}) \times \text{გაყიდულ ერთეულთა რაოდენობა 2014}$$

ჩვენ შემთხვევაში მივიღებთ:

$$\text{ფასის ეფექტი შემოსავლებში} = (\$6,500 - \$4,800) \times 265 = \$450,500$$

ნედლეულთან დაკავშირებით უნდა ვისარგებლოთ ფორმულით:

ფასის ეფექტი ნედლეულზე დანახარჯებში=(შესასყიდი ფასი 2014-შესასყიდი ფასი 2013)×2014-ში გამოშვებულ ერთეულთათვის საჭირო ნედლეულის რაოდენობა თუ მოხმარება ერთეულზე იქნებოდა 2013-ის იდენტური

ჩვენი მაგალითისთვის:

ფასის ეფექტი ნედლეულზე დანახარჯებში = (\$800 – \$600) × 1325 = \$265,000

დამატებითი ნედლეულისთვის გვექნება:

ფასის ეფექტი დამატებით ნედლეულზე დანახარჯებში = (\$150 – \$100) × 265 = \$13,250

ფიქსირებული ხარჯებისთვის ფასების ცვლილების ეფექტის დასათვლელად შემდეგი ფორმულა გამოვიყენოთ:

ფასის ეფექტი ფიქსირებულ ხარჯებში = (სიმძლავრის ერთეულის თვითღირებულება 2014-ში-სიმძლავრის ერთეულის თვითღირებულება 2013-ში)×2013 წელში გამოყენებული სიმძლავრეების რაოდენობა თუ ის საკმარისია 2014-ში გამოშვებულ ერთეულთათვის ან 2014-ში გამოშვებულ ერთეულთათვის საჭირო სიმძლავრეების რაოდენობა იმ შემთხვევაში თუ ერთეული სიმძლავრის გამოყენების ეფექტურობა იქნებოდა 2013-ის იდენტური

გარდაქმნის დანახარჯებისთვის მივიღებთ:

ფასის ეფექტი გარდაქმნის დანახარჯებში=(\$420-\$310)X300=\$33,000

მომხმარებელთა მომსახურების უნარისთვის გვექნება:

ფასის ეფექტი მომხმარებელთა მომსახურების დანახარჯებში=(\$1,100-\$1,050)X35=\$1,750

თუ შევაჯამებთ ფასების ეფექტს მივიღებთ შემდეგ სურათს:

ფასის ეფექტი შემოსავლებში		\$450,500
ფასის ეფექტი ნედლეულზე განეულ დანახარჯებში	\$265,000	
ფასის ეფექტი დამატებით ნედლეულზე განეულ დანახარჯებში	\$13,250	
ფასის ეფექტი გარდაქმნის დანახარჯებში	\$33,000	
ფასის ეფექტი მომხმარებელთა მომსახურების დანახარჯებში	\$1,750	
სულ ფასის ეფექტი საოპერაციო მოგებაზე		\$137,500

* განვიხილოთ როგორი ცვლილება განიცადა საოპერაციო მოგებამ ნედლეულისა და საწარმო სიმძლავრეების უფრო ეფექტური ან არაეფექტური გამოყენების შედეგად

ნედლეულის მოხმარების ეფექტურობისთვის გამოვიყენოთ შემდეგი ფორმულა:

ეფექტურობის შედეგი ნედლეულზე დანახარჯებში=(2014 წელს ფაქტიურად მოხმარებული ნედლეულის რაოდენობა - 2014-ში გამოშვებულ ერთეულთათვის საჭირო ნედლეულის რაოდენობა თუ მოხმარება ერთეულზე იქნებოდა 2013-ის იდენტური) X შესასყიდი ფასი 2014

ჩვენ შემთხვევაში:

ეფექტურობის შედეგი ნედლეულზე დანახარჯებში=(1,272-1,325)X\$800=-\$42,400

ეფექტურობის შედეგი დამატებით ნედლეულზე დანახარჯებში=(265-265)X\$150=0

ფიქსირებული დანახარჯებისთვის კი უნდა გამოვიყენოთ ფორმულა:

ეფექტურობის შედეგი ფიქსირებულ დანახარჯებში=(2014 წელში გამოყენებული სიმძლავრეების რაოდენობა-2013 წელში გამოყენებული სიმძლავრეების რაოდენობა თუ ის საკმარისია 2014-ში გამოშვებულ ერთეულთათვის ან 2014-ში გამოშვებულ ერთეულთათვის საჭირო სიმძლავრეების რაოდენობა იმ შემთხვევაში თუ ერთეული სიმძლავრის გამოყენების ეფექტურობა იქნებოდა 2013-ის იდენტური) X სიმძლავრის ერთეულის თვითღირებულება 2014-ში

გარდაქმნის დანახარჯებისთვის მივიღებთ:

ეფექტურობის შედეგი გარდაქმნის დანახარჯებში=(300-300)X\$420=0

მომხმარებელთა მომსახურების დანახარჯებისთვის კი გვექნება:

ეფექტურობის შედეგი მომხმარებელთა მომსახურების დანახარჯებში=(42-35)X\$1,100=\$7,700

შევაჯამოთ ეფექტურობის შედეგი საოპერაციო მოგებაზე:

ეფექტურობის შედეგი შემოსავლებში	
ეფექტურობის შედეგი ნედლეულზე განეულ დანახარჯებში	-\$42,400
ეფექტურობის შედეგი დამატებით ნედლეულზე განეულ დანახარჯებში	\$0
ეფექტურობის შედეგი გარდაქმნის დანახარჯებში	\$0
ეფექტურობის შედეგი მომხმარებელთა მომსახურების დანახარჯებში	\$7,700
სულ ეფექტურობის შედეგი საოპერაციო მოგებაზე	-\$34,700

თუ შევაჯამებთ მიღებულ შედეგებს გვექნება შემდეგი სურათი:

რაოდენობრივი ზრდის ეფექტი საოპერაციო მოგებაზე	\$88,250
ფასების ეფექტი საოპერაციო მოგებაზე	\$137,500
ეფექტურობის შედეგი საოპერაციო მოგებაზე	\$34,700
სულ საოპერაციო მოგების ცვლილება	\$260,450

როგორც ზემოთ იყო აღნიშნული წლის განმავლობაში „მარტყოფის“ მიერ წარმოებული საოფისე ავეჯის და მათი ანალოგების ბაზარი დაახლოებით 10%-ით გაიზარდა. შესაბამისად, შეიძლება იმის მტკიცება, რომ გაყიდვებში მიღებული 55 ერთეულიანი ზრდა ნაწილობრივ, კერძოდ $210 \times 10\% = 21$ ერთეულით, მიღწეული იქნა ბაზრის ზრდის ხარჯზე, ნაწილობრივ, $55 - 21 = 34$ ერთეულით, კი ბაზრის წილის ზრდის ხარჯზე.

ამიტომ გაყიდვების რაოდენობრივი ზრდის ხარჯზე საოპერაციო მოგებაში მიღებული ნაზრდის ნაწილი $(21/55) \times \$88,250 = \$33,695$ ბაზრის მოცულობის ზრდის ხარჯზეა მიღწეული და არა შერჩეული სტრატეგიის განხორციელების ეფექტი.

პროდუქციის უნიკალურობის, შესაბამისად მაღალი გასაყიდი და შესასყიდი ფასების, შედეგად მოგებაში მიღებული ნაზრდი შეიძლება შემდგომად დავთვალოთ:

ფასების ეფექტი საოპერაციო მოგებაზე	-	\$137,500
ბაზრის წილის ზრდის შედეგად საოპერაციო მოგებაში მიღებული ნაზრდი	$(34/55) \times \$88,250$	\$54,555
სულ		\$192,055

ხარჯების მინიმიზაციის (ნედლეულისა და სიმძლავრეების ეფექტურად მოხმარების) შედეგად მოგების ნაზრდი კი \$34,700-ია.

საბოლოოდ მივიღეთ 2013, 2014 წლის მოგებებს შორის სხვაობის ფაქტორები:

ბაზრის მოცულობის ზრდის ეფექტი	\$33,695
პროდუქციის უნიკალურობის ეფექტი	\$192,055
ხარჯების მინიმიზაციის ეფექტი	\$34,700
სულ საოპერაციო მოგების ცვლილება	\$260,450

როგორც, ზემოთ მოყვანილი ანალიზიდან ჩანს მოგებაში მიღწეული $112\% = (\$260,450 / 232,500) \times 100\%$ ზრდა დიდწილად (თითქმის $74\% = (\$192,055 / \$260,450) \times 100\%$ -ით) სწორედ პროდუქციის უნიკალურობის შედეგად იქნა მიღწეული. ამდენად ფინანსური მაჩვენებლები შერჩეული სტრატეგიის წარმატებულ განხორციელებაზე მიგვიჩვენებს.

თბილისის თავისუფალი უნივერსიტეტის პროფესორი ტრისტან ჯინჭარაძე
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი მანანა ხარხელი

ლიტერატურა:

1. Charlez T. Horngren, Srikant M. Dater, George Foster, Cost Accounting (A Managerial Emphasis), 14-th ed. 2012;
2. Colin Drury, Managment Accounting For Buziness, 5-th ed. 2013.

რეზიუმე

დიდი მნიშვნელობა აქვს იმის შეფასებას თუ რამდენად წარმატებულად ხორციელდება კომპანიის მიერ არჩეული სტრატეგია. როგორც წესი, ამ ამოცანის შესასრულებლად ხდება 1) ფინანსური შედეგების შეჯამება; 2) მომხმარებლებთან ურთიერთობის ანალიზი; 3) შიგა ბიზნეს პროცესების გამართულობის შესწავლა; 4) ზრდა-განვითარების პერსპექტივის შეფასება.

სტატიაში განხილულია სტრატეგიის განხორციელების პროცესში მოგების ცვლილების გამომწვევი სამი ძირითადი ფაქტორი: მოცულობა, ფასები და პროდუქტიულობა. მოყვანილია მეთოდი რომლითაც ხერხდება მოგების ნაზრდში არჩეული სტრატეგიის წილის შეფასება.

SUMMARY

It is very important to evaluate how well the implementation process of the strategy a company has chosen is going. To make such evaluations it is important to 1) Analyse and summarise financial results. 2) Analyse customer relations. 3) Study how well internal business processes are organized. 4) Evaluate growth and development perspectives.

This article considers three factors which cause changes to profit while implementing the strategy: These are: volume, prices and productivity. By using the method mentioned in this article it becomes possible to evaluate the contribution that strategy makes to the growth of profit.

ლიზინგი, როგორც კომერციული ბანკების ერთ-ერთი საინვესტიციო საქმიანობა

შესავალი

დღესდღეობით, საქართველოს ბაზარზე, კომპანიები ძალზედ აქტიურად სთავაზობენ სალიზინგო მომსახურებას ფიზიკურ და იურიდიულ პირებს. ასეთი კომპანიების გახსნით ძირითადად დაინტერესებულნი არიან კომერციული ბანკები, შესაბამისად ისინი დიდ ინვესტიციებს დებენ მათ დაარსებაში.

სტატიაში საუბარია, მიზეზებზე, რის გამოც კომერციული ბანკები ინტენსიურად ხსნიან სალიზინგო კომპანიებს, ასევე განხილულია საქართველოს ბაზარზე არსებული რამდენიმე სალიზინგო კომპანიის მდგომარეობა და წარმოდგენილია სალიზინგო ოპერაციების მოკლე დახასიათება.

ძირითადი საძიებო სიტყვები: ლიზინგი, ფინანსური ლიზინგი, უკულიზინგი, საოპერაციო ლიზინგი, მეიჯარე, მოიჯარე, მომწოდებელი

ლიზინგის განვითარების და სალიზინგო ოპერაციების მოკლე მიმოხილვა

1877 წელს, კომპანია ბულმა, რომელიც ტელეკომუნიკაციის სფეროში მოღვაწეობდა, პირველმა ჩაუყარა ლიზინგით მომსახურებას საფუძველი. კერძოდ, მან გადანყვიტა სატელეფონო აპარატების იჯარით გაცემა, რაც ლიზინგის ისტორიაში პირველ ფაქტად დასახელდა, ვინაიდან, ტერმინი „ლიზინგი“ ქონების ქირავნობას ნიშნავს. თუმცა, ამ სფეროში პირველად სალიზინგო საქმიანობა დაიწყო კომპანია United States Leasing Corporation-მა.

ლიზინგოპერაციებს, საბანკო ოპერაციების ერთ - ერთ სახეობას მიაკუთვნებენ მიუხედავად იმისა, რომ ისინი ძირითადად არასაბანკო სექტორში ხორციელდება. ეს ფაქტი გამომდინარეობს იქიდან, რომ ლიზინგი ბანკის მხრიდან წარმოადგენს დაკრედიტების ალტერნატივის საშუალებას. ის ძალიან ნააგავს ძირითადი საშუალებების კრედიტით შექმნას, თუმცა განსხვავება ამ ორ ოპერაციას შორის არსებითია, კონკრეტულად:

- კრედიტით შექმნილი ძირითადი საშუალებები ხდება კრედიტის ამღების საკუთრება, ლიზინგით აღებული ქონება - რჩება ლიზინგის გამცემის საკუთრებაში.
- ლიზინგის მიმღები, ლიზინგის მეშვეობით ძირითად საშუალებას იღებს გარკვეული ვადით, რომლის გასვლის შემდეგ მას უფლება აქვს ქონება დაუბრუნოს ლიზინგის გამცემს.
- კრედიტით აღებული ქონების მოვლა - პატრონობაზე სრული პასუხისმგებლობა ეკისრება კრედიტის ამღებს (მყიდველს).
- ლიზინგის დროს, ლიზინგის ობიექტზე საკუთ-

რებას ინარჩუნებს ლიზინგის გამცემი. ლიზინგის მიმღები, ლიზინგის ობიექტს იღებს დროებით მფლობელობაში და სარგებლობაში, რისთვისაც ლიზინგის გამცემს უხდის სათანადო საზღაურს.

ლიზინგი არის საკუთრების, ურთიერთობების რთული კომპლექსი, რომელიც დაკავშირებულია ქონების შექმნასა და მის შემდგომ გადაცემასთან დროებით სარგებლობაში, გრძელვადიანი იჯარის საფუძველზე. საკუთრების უფლება ნარჩუნდება ხელშეკრულების ვადის განმავლობაში.

გამოიყოფა ლიზინგის სამი ძირითადი სახეობა:

1. **ფინანსური ლიზინგი** - სალიზინგო კომპანია ყიდულობს ძირითად საშუალებას, შემდეგ კი მომხმარებელს გადასცემს სარგებლობის უფლებით, ყოველთვიური ანაზღაურების საფუძველზე. ვადის გასვლის შემდეგ, ნივთი რჩება პირის საკუთრებაში.
2. **უკულიზინგი** - უკულიზინგის შემთხვევაში ლიზინგის მიმღები იმავდროულად წარმოადგენს ლიზინგის საგნის გამყიდველს. სალიზინგო კომპანია მიმწოდებლისგან ყიდულობს გასაყიდ აქტივს (სატრანსპორტო საშუალება, სპეცტექნიკა, სამრეწველო დანადგარები) და ამავდროულად ლიზინგის საგნის მიმწოდებელთან აფორმებს ლიზინგის ხელშეკრულებას, რის საფუძველზეც მიმწოდებელს, უკვე როგორც ლიზინგის მიმღებს გადასცემს ლიზინგის საგანს სარგებლობაში.
3. **საოპერაციო ლიზინგი** - როდესაც კომპანიას გადაეცემა აქტივი რამოდენიმე თვით სარგებლობისთვის, ვინაიდან მისი შექმნის საჭიროება არ აქვს მას. ლიზინგის ვადის გასვლის შემდეგ ხდება აქტივის უკან დაბრუნება.

ლიზინგის დროს საკუთრების უფლება რჩება იჯარის გამცემზე, ხოლო, ლიზინგის მიმღები, ლიზინგის ობიექტზე იღებს მხოლოდ დროებითი სარგებლობის უფლებას. როგორც წესი, სალიზინგო ხელშეკრულების ვადის გასვლის შემდეგ, ლიზინგის მიმღებს შეუძლია შეიძინოს ლიზინგის ობიექტი შეთანხმებული ფასით, გააგრძელოს ლიზინგის ხელშეკრულება, ან დაუბრუნოს მფლობელს.

ლიზინგის ოპერაციის ელემენტებს მიეკუთვნება:

1. **ლიზინგის ობიექტი** - ეს შეიძლება იყოს მოძრავი, ან უძრავი ქონების ობიექტები. მოძრავი ობიექტებია - სატრანსპორტო საშუალებები, სამშენებლო ტექნიკა, სხვა საწარმოო მონეობილობები. უძრავია - საწარმოო დანიშნულების შენობა - ნაგებობები.

2. **ლიზინგის სუბიექტები** - ძირითადად სახელდება ლიზინგის სამი სუბიექტი, გამონაკლისი შემთხვევების გარდა. ესენი: **ლიზინგის ობიექტის მომწოდებელი** - მწარმოებლები, ან სავაჭრო კომპანიები; **ლიზინგის გამცემი** - მხარე, რომელიც ყიდულობს ძირითად საშუალებებს მომწოდებლისგან, ხდება მისი მესაკუთრე, ხოლო შემდეგ გასცემს მას ლიზინგის მიმღებზე იჯარით გარკვეული ვადით; **ლიზინგის მიმღები** - მხარე, რომელიც საწარმოო სიმძლავრეებს იღებს ლიზინგის გამცემისაგან იჯარით გარკვეული ვადითა და პირობებით.

3. **ლიზინგის პერიოდი** - ეს არის სალიზინგო ხელშეკრულებების მოქმედების ვადა, მას დიდი მნიშვნელობა გააჩნია, რადგან ლიზინგი, გრძელვადიანი ურთიერთობის ფორმაა. ამის გამო ლიზინგის პერიოდში ხდება შემდეგი ფაქტორების გათვალისწინება: ძირითადი საშუალებების ექსპლოატაციის და ამორტიზაციის ვადა, სასესხო კაპიტალის ბაზრის განვითარების ტენდენციები და ინფლაციური მოლოდინი.

4. **ლიზინგის ფასი** - ლიზინგის ფასის განსაზღვრა, ესაა რთული პროცესი და მოითხოვს სპეციფიკურ ცოდნას.

სალიზინგო ოპერაციების არსს წარმოადგენს საწარმოებისთვის, წარმოების საშუალებების და გრძელვადიანი პერიოდით იჯარით გაცემა. იგი ითვალისწინებს მონეობილობების გამოსყიდვას იჯარის ვადის დასრულებისას ნარჩენი ღირებულებით.

ლიზინგი, როგორც კომერციული ბანკების ერთ - ერთი საინვესტიციო საქმიანობა

სალიზინგო ოპერაციები შედარებით დაბალრისკიანი და მაღალი შემოსავლის მომტანია, შესაბამისად ბანკები ძალიან დაინტერესებულნი არიან და აფუძნებენ ცალკე კომპანებს, ვინაიდან, ისინი თავიანთ ფულად საშუალებებს რისკის შედარებით დაბალი ხარისხის პირობებში გამოჰყოფენ, ვიდრე ფულადი სახსრების სესხად გაცემისას. ეს გამოდინარეობს იქიდან, რომ სალიზინგო ობიექტი უზრუნველყოფის საშუალებად გვევლინება. მწარმოებლები თავის მხრივ ხელს უწყობენ სალიზინგო ფირმების განვითარებას, რათა მოახდინონ სასაქონლო ბაზარზე გასვლა კაპიტალის ბრუნვის დაჩქარების მიზნით.

ლიზინგის ძირითად არსს წარმოადგენს ძირითადი საშუალებების საშუალო და გრძელვადიანი პერიოდით, იჯარის პირობით გადაცემა, შესაბამისად სალიზინგოს შეუძლია გამოიყენოს საგადასახადო სარგებლები, როგორცაა დღგ-ს გადანაწილება და ხარჯში გაქვითვა სრული ყოველთვიური შენატანებით, რაც თავის მხრივ დიდი სარგებლის მომტანი ხდება კომპანიისთვის და შესაბამისად ბანკისთვის.

ლიზინგის დროს, გირაოს საგნები ძირითადი საშუალებებია, რომლის დაფინანსებასაც აკეთებს კომპანია, ბანკის შემთხვევაში კი ძირითადი უზრუნველყოფა არის უძრავი ქონება, კონკრეტულად ბანკს არ აქვს ექვერტიზა ძირითად საშუალებებში, ამის გამო კომერციული ბანკები ცდილობენ ეს ოპერაციები გადაიტანონ სალიზინგო კომპანიებზე.

კომერციულ ბანკის წარმომადგენლები, ცდილობენ ინვესტიცია ჩადონ სალიზინგო კომპანიაში, რად-

გან, ამ შემთხვევაში, მათ შეუძლიათ დაიზღვიონ თავი სხვადასხვა რისკებისგან, რადგან ამ უკანასკნელის საშუალებით გადის არასაბანკო კლიენტებზე, შესაბამისად თუ რისკიანობა მაღალი იქნება, მათ ურჩევნიათ ერთი კომპანია ყავდეთ გარეთ და ამის საშუალებით თავი შედარებით დაცულად იგრძნონ.

ეკონომიკური ბუნებით, ლიზინგი არის სახსრების დაბანდება ძირითად საშუალებებში დაბრუნებითობის პრინციპით. ვადიანობისა და დაბრუნებათობის პრინციპიდან გამომდინარეობს, რომ ძირითადი საშუალებები დროებით გადაეცემა სარგებლობაში ლიზინგის მიმღებს, შემდეგ კი მას უკან იბრუნებს წინასწარ განსაზღვრული დროიდან გამომდინარე. ფასიანობის პრინციპის შემთხვევა გამომდინარეობს იქიდან, რომ ლიზინგის მფლობელი იღებს გასამრჯელოს. აქედან გამომდინარე შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ ლიზინგი ატარებს საკრედიტო ურთიერთობებისთვის დამახასიათებელ ნიშან - თვისებებსაც, თუმცა შედარებით დაბალი რისკიანობის პირობებით.

ზემოთხსენებული და სხვა ბევრი მნიშვნელოვანი მიზეზის გამო, კომერციული ბანკები დიდ ინვესტიციებს დებენ სალიზინგო კომპანიების გახსნისთვის.

ლიზინგი საქართველოში

დღესდღეობით საქართველოს ბაზარზე ძალზედ აქტიურად სთავაზობენ კომპანიები სალიზინგო მომსახურებას ფიზიკურ და იურიდიულ პირებს. დომინანტი სალიზინგო კომპანიები მაინც ბანკის შვილობილი სალიზინგო კომპანიები არიან, რადგან კომერციული ბანკები ამ კუთხით ძალზე დიდ საინვესტიციო საქმიანობას ეწევიან.

მიუხედავად იმისა, რომ ლიზინგი ახლად შემოსული მომსახურებაა საქართველოს ბაზარზე, არაერთმა სალიზინგო კომპანიამ დაიწყო ფუნქციონირება და წარმატებით ეწევიან ამ მომსახურებას. თუმცა, რამოდენიმე კომპანია მაინც მთავარი მოთამაშეა ამ ბაზარზე, მათგან შეიძლება დავასახელოთ, თიბისი ლიზინგი, საქართველოს სალიზინგო, მოგო, ალიანსი ჯგუფი და სხვ.

გარდა ამისა, ბაზარზე გამოჩნდნენ ისეთი კომპანიები, რომლებიც ფიზიკურ პირებს სთავაზობენ სალიზინგო მომსახურებას. ამ მხრივ ბაზარზე ლიდერია მოგო, რომელიც ა მომხამრებელს სთავაზობს ავტო ლიზინგს უკუ ლიზინგით.

თიბისი ლიზინგი

თიბისი ლიზინგი დაფუძნდა 2003 წელს და კომპანია დღეისათვის ლიდერია ბაზარზე. კომპანიას აქვს 60 მილიონ ლარიანი პორტფელი და 450 კლიენტთან აქვს გაფორმებული 1200 ზე მეტი აქტიური ხელშეკრულება.

იგი კლიენტებს ემსახურება სხვადასხვა სფეროში: სამედიცინო, პოლიგრაფიული, წარმოება, კვება, ვაჭრობა და სხვ.

დღეისათვის თიბისი ლიზინგი საქართველოში არსებული სალიზინგო ბაზრის 75 % პორტფელის მფლობელია.

საქართველოს სალიზინგო კომპანია

საქართველოს სალიზინგო კომპანია, არის საქართველოს ბანკის შვილობილი პროექტი. იგი დაარსდა

2001 წელს და საქართველოს ბაზარზე იყო პირველი ვინც მომხმარებელს ლიზინგი შესთავაზა.

საქართველოს სალიზინგო კომპანია მომხმარებელს სთავაზობს შედეგ მომსახურებებს: ფინანსური ლიზინგი, ავტო ლიზინგი, რესტორნის აღჭურვილობა, დაბრუნებითი ლიზინგი, საოპერაციო ლიზინგი.

ალიანს ჯგუფი ლიზინგი (AGL)

პირველად არასაბანკო სექტორიდან ალიანსი ჯგუფი იყო ვინც დაიწყო სალიზინგო საქმიანობა. იგი მომსახურებას თბილისის გარდა ეწევა 5 ქალაქში: ქუთაისში, რუსთავში, ბათუმში, ზუგდიდში და წალკაში. ალიანსი ჯგუფი ლიზინგს დაფინანსებული აქვს 4 000 ზე მეტი პროექტი.

ალიანსი ჯგუფი ლიზინგი მომხმარებელს სთავაზობს შემდეგ სალიზინგო მომსახურებებს: კორპორატიული ფინანსური ლიზინგი, ექსპრეს მიკრო ლიზინგი, ავტო ლიზინგი, ავტომანქანის უკუ ლიზინგი, საოპერაციო ავტო ლიზინგი.

ლიზინგი ამცირებს კრედიტზე მოთხოვნასა, რაც თავისი მხრივ ხელს უწყობს კრედიტის გაიაფებას. სწორედ ამიტომ, ხშირია შემთხვევა, როდესაც სალიზინგო ობიექტებად გვევლინებიან ბანკის ფილიალები.

დასკვნა

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ საქართველოში კომერციული ბანკები აქტიურად ხსნიან სალიზინგო კომპანიებს, რადგან, საქართველოში ბანკს არ აქვს უფლება სალიზინგო საქმიანობის წარმოების, ანუ, სალიზინგო პროდუქტის შეთავაზების, შესაბამისად აფუძნებს ცალკე კომპანიას, რაშიც საკაოდ დიდ ინვესტიციას დებენ. თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ ეს ინვესტიცია საბოლოო ჯამში დიდი მოგებით უბრუნდებათ, რადგან ბევრი კომპანია სალიზინგო მომსახურებით სარგებლობს მაშინ, როდესაც სჭირდებათ სხვადასხვა ძვირადღირებული მანქანა - დანადგარები. ლიზინგი მათ ეხმარებათ, რომ ეტაპობრივად დაფარონ საზღაური და პარალელურად გამოიყენონ საჭირო ტექნიკა.

ლიზინგი მარტივი და ხელმისაწვდომი მომსახურებაა კომპანიებისთვის, როდესაც ისინი ვერ ახერხებენ სესხის აღებას ბანკების საშუალებით, მითუმეტეს, მოსახერხებელია ახლად დაწყებული ბიზნესისთვის, როდესაც არ აქვთ საკმარისი რესურსები ბიზნესის ფუნქციონირებისთვის.

დავითი პიტიურიშვილი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი ბიზნეს - ინჟინერინგის ფაკულტეტი (სპეციალობა: ფინანსები), დოქტორანტი

გამოყენებული ლიტერატურა

1. დებულება კომერციულ ბანკებში რისკების მართვის თაობაზე,, საქართველოს ეროვნული ბანკი, ბრძანება N71, 2008 წ. 17 მარტი
2. კოვზანაძე ი., კონტრიძე გ., თანამედროვე საბანკო საქმე: თეორია და პრაქტიკა, თბ. 2014.
3. გოგოლაძე ს., მომატებული კონკურენციისა და ფინანსური კრიზისის ბანკის საქმიანობის მოდელების შემუშავება, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, 2013
4. ნარმანია დ., საბანკო რისკების მართვის თავისებურებები პოსტკრიზისულ პერიოდში, თბილისი, თსუ, 2011
5. [HTTP://WWW.TBCLEARING.GE/GE/ABOUT-US/FOR-CONSUMERS](http://www.tbclearing.ge/ge/about-us/for-consumers)
6. [HTTP://WWW.BANKOFGEORGIA.GE/CORPORATE/GE/OTHER-SERVICES/ONE-STOP-SHOPPING/LEASING](http://www.bankofgeorgia.ge/corporate/ge/other-services/one-stop-shopping/leasing)
7. [HTTP://WWW.AGL.GE/](http://www.agl.ge/)
8. [HTTPS://WWW.MOGO.GE/KA/LEASING/](https://www.mogo.ge/ka/leasing/)

LEASING AS ONE OF THE INVESTMENT ACTIVITIES OF COMMERCIAL BANKS

RESUME

Nowadays on a Georgian market companies very actively offering lease service to physical and legal people. On the whole commercial banks are interested to open such kind of companies; consequently they are making big investments to set up them.

In the article, there is written about reasons why commercial banks intensively setting up leasing companies. Also discussed about a few lease companies on Georgian market and represented lease operations short summary.

ბავყილოთ თუ ვიყილოთ დოლარი?!

მიუხედავად იმისა, რომ ბანკების ზედამხედველობის საბჭო ეროვნულ ბანკს გამოეყო, ლარის კურსი მაინც არ ჩამოდის ექსპერტების მიერ რეკომენდირებულ 2 ნიშნულამდე, რაც უმრავლესობის აზრით, არსებული ეკონომიკური სიტუაციის ადეკვატური იქნებოდა!

ეს ფაქტი ბადებს ეჭვს, რომ ლარის მაღალი კურსი ნამდვილად ეკონომიკური პროცესებით იყო განპირობებული და არა ეროვნული ბანკის „პროვოკაციული საბოტაჟით“!

მაგრამ რამდენად შეესაბამება რეალური ეკონომიკური ფაქტორები უპასუხისმგებლო პოლიტიკურ ბრალდებებს?

ლარის კურსს ნამდვილად ჰქონდა დაცემის საგარეო ნინაპირობები, მაგრამ ბევრის აზრით, არა ასეთ კატასტროფიულ დონემდე, რადგან შინაგანი ფაქტორები ასე თუ ისე მდგრადი იყო. მაგალითად პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები კი შემცირდა, მაგრამ პარალელურად გაიზარდა ადგილობრივი ინვესტიციები ეკონომიკაში – სახელმწიფო თუ საპარტნიორო ფონდების დაფინანსებით გაიხსნა ათეულობით ახალი საწარმო და ა.შ.

მნიშვნელოვნად შემცირდა ექსპორტი პრობლემატურ კრიზისულ ქვეყნებში – როგორებიცაა: **რუსეთი და უკრაინა**, მაგრამ ევროზონის და სხვა ქვეყნებში გაიზარდა.. ასევე პროგრესი იყო ტურიზმის და გადამამუშავებელ სფეროებში...

ამ და კიდევ ბევრი სხვა ფაქტორების შედეგად მთლიანი შიდა პროდუქტის ზრდა მაინც 2,8 %-ზე დაფიქსირდა, რაც თანამედროვე მსოფლიოში საკმაოდ დიდი მიღწევაა, რადგან, ბევრ უფრო ძლიერ ქვეყანაში პირიქით - მშპ-ს შეცირება ხდება. **ჩინეთშიც და ევროკავშირშიც კი ზრდის ტემპების მნიშვნელოვანი შემცირება ფიქსირდება.**

თუმცა, ლარის კურსისთვის დაუძლეველ ფაქტორად მიიჩნევა დოლარის გამყარება მსოფლიო მასშტაბით.

ბევრი მიიჩნევს, რომ ნავთობის გაიაფება და დოლარის გამყარება ისევე და ისევე ანტირუსული „საბოტაჟის“ შედეგია, თუმცა, ხელოვნური ეკონომიკური „პროვოკაციები“ ვერ განხორციელდებოდა რეალური ნინაპირობების გარეშე.. **ისევე, როგორც ლარის შემთხვევაში.**

დოლარის გამყარებას კი ბევრი ფაქტორი უძღოდა წინ.

- ჩინეთის საფონდო ბაზრების ჩამოშლამ ბევრი ინვესტორი აიძულა რომ უფრო უკეთესი ალტერნატივა ეძია.

- ევროკავშირში ენერგომატარებლების გაძვირება და რუსეთთან კონფრონტაციამ ზომიერზე მეტად გააძლიერა ინფლაცია, რამაც მნიშვნელოვნად შეანელა ეკონომიკური ზრდა... შესაბამისად, ევროპის ბირჟებმაც დაკარგეს მიმზიდველობა.

- თვითონ აშშ-ში კი სიტუაცია შედარებით უკეთესია.. ექსპერტები ირონიულად ამბობენ, რომ იქ ყველაფერი სტაბილურად ცუდად არის, და ზუსტად ეს თუნდაც ცუდი სტაბილურობა იზიდავს ინვესტორებს, რადგან მათ აშინებთ ჯერ კიდევ გაურკვეველი „კარგად ყოფნის“ პერსპექტივები აზიასა თუ ევროპაში. სიმანდილეში კი საქმე არც ისე ცუდადაა. მიმდინარე წელს ამერიკის მშპ-ს ზრდამ 1,9% შეადგინა. იპოთეკური კრიზისის შედეგად უძრავი ქონების გაიაფებამ ბევრი აზიელი ინვესტორი მოიზიდა, რაც მოხმარების ძლიერი სტიმული გახდა, რის შედეგადაც უმუშევრობის დონე ისევ ძალიან დაბალ - 5,1% ნიშნულზე რჩება..

- გარდა ამისა, დგება პერიოდი, როდესაც აშშ თავის ვალდებულებებზე გადახდებს იწყებს. მათი მოცულობა 9 ტრილიონ დოლარს აღწევს და რა თქმა უნდა, ბევრს სურს, რომ მარჟა რაც შეიძლება სწრაფად მიიღოს.

- ნავთობის გაიაფებამ გაზარდა მოხმარება სხვა სფეროებში. სანავაზე დაზოგილი ფული დაიხარჯა საოჯახო ნივთების შეძენაზე, მოგზაურობებზე და ა.შ... პრინციპში, ეს ფაქტორი მთელი მსოფლიოს მასშტაბით მოქმედებს და არა მხოლოდ აშშ-ში.

თუმცა, რამდენხანს გასტანს იაფი ნავთობის ეპოქა

– ეს საკმაოდ ბუნდოვანი საკითხია.. ამ სფეროში ობიექტური ფაქტორების მოქმედება არც ისე თვალსაჩინო და ძლიერია.

ზოგიერთის მტკიცებით, „ოპეკმა“ იმისთვის დასცა ნავთობის ფასი ასე კატასტროფულად, რომ ფიქალის ნავთობის მომპოვებლები ჩამოეშორებინა, რადგან, მათ საკმაოდ დიდი კონკურენცია გაუწიეს „სუფთა“ ნავთობს.

ფიქალის ნავთობის მოპოვება კი რენტაბელურია მაშინ, თუ ბარელის ფასი 75 დოლარს აღემატება. ე.ი. მათი გაკოტრებისთვის საკმარისი იყო ნავთობის გაიაფება თუნდაც 65 დოლარამდე, მით უმეტეს, რომ ამ სფეროში ჩადებული ინვესტიციები ჯერ კიდევ სანახევროდაც არ არის ამოღებული.

ნავთობის გაიაფების კიდევ ერთ ფაქტორად სახელდება ჩინეთის ეკონომიკის რეცესია და შესაბამისად, ჩინელების მხრიდან სანჯავზე მოთხოვნის შემცირება.

ასევე მნიშვნელოვნად მიიჩნევა ალტერნატიული ენერჯეტიკის გავლენა, რომლის მოცულობაც წელიწადში საშუალოდ 20%-ით იზრდება. ეს ზრდა კი პროპორციულად ამცირებს მოთხოვნას მაზუთზე, რაზედაც თბოელექტროსადგურები მუშაობენ.

თუმცა, **მოთხოვნის ასეთი მეტამორფოზების მიუხედავად ნავთობის მიწოდება იმდენად მონოპოლიზირებულია, რომ ამ სფეროში მადის ნებაყოფლობითი შეზღუდვის პრინციპი უფრო მოქმედებს, ვიდრე მოთხოვნა-მიწოდების კანონი.**

ნავთობის სიძვირე ყველა მომპოვებელ ქვეყანას აწყობს, მაგრამ ისინი აცნობიერებენ, რომ ძალიან მაღალი ფასი მთელი მსოფლიოს ეკონომიკას მოახრჩობს და თვითონ ნავთობის სექტორსაც კოლაფსში ჩააგდებს. ამიტომაც აძვირებენ ფასს იმ დონემდე, სადამდეც ამას მსოფლიო ეკონომიკა იტანს!

ასეთი მიდგომა ალბათ მომავალშიც გაგრძელდება. უკვე შეინიშნება ნავთობის ზრდის ტენდენცია – ბარელის ფასმა 55 დოლარს მიაღწია.

თუმცა, რაც არ უნდა უცნაური იყოს, ამ ტენდენციას ისევ აშშ შეენიშნაალმდეგა. სულ ახლახანს მიიღეს კანონი, რომელიც აუქმებს აკრძალვას ამერიკული ნავთობის ექსპორტზე, რაც ძალიან მნიშვნელოვნად შეაფერხებს ნავთობზე ფასების ზრდას. ეს უპრეცედენტო მოვლენაა, რადგან, ბოლო დრომდე არათუ ნავთობის ექსპორტი იკრძალებოდა აშშ-დან, არამედ, შიდა მოხმარებისთვის მოპოვების ზრდაც კი ძალიან შეზღუდული იყო.

ისმის ლოგიკური კითხვა: რამდენად მოახდენს ეს გავლენას დოლარის კურსზე?

თავისთავად ცხადია, რომ დოლარის კურსი და ნავთობის ფასი პირდაპირპროპორციულ კორელაციაში არ იმყოფებიან. თუმცა ნავთობის ფასი დოლარშია ნომინირებული და არაპირდაპირი ურთიერთგავლენა არსებობს...

ერთმნიშვნელოვნად შეიძლება მოხდეს ის, რომ ნავთობექსპორტიორების ვალუტები გამყარდებიან

დოლარის მიმართ, მაგრამ დოლარის არსებულ საერთაშორისო სტატუს-კვოს ეს მოვლენა არსებითად ვერ შეცვლის, რადგან, როგორც ზემოთ აღინიშნა, მასზე არასანავთობო ფაქტორები უფრო მეტად მოქმედებენ!

აღნიშნულ ფაქტორებს ემატება კიდევ ერთი. საქმე იმაშია რომ ძალიან ბევრ განვითარებად ქვეყანას „ჩინური სენი“ შეეყარა და ისინი ცდილობენ, თავიანთი ვალუტების ხელოვნური დევალვაციით საექსპორტო პოტენციალი გაზარდონ. ეს, რა თქმა უნდა, ხელს უწყობს დოლარის კურსის ზრდას, თუმცა, ექსპორტის დოლარული ფასი ამით არ მცირდება. **ასე რომ, დოლარი მყარდება სხვა ვალუტების მიმართ და არა საქონლების მიმართ.**

თუმცა, არიან ისეთი დიდი მოთამაშეებიც, რომლებიც პირიქით – დოლარის კურსის დაგარდნაზე მუშაობენ.. მათი მიზანია დოლარის მიმზიდველობის შემცირება ევროს, ფუნტი სტერლინგის და სხვა ნამყვანი ვალუტების სასარგებლოდ.

ნიშანდობლივია ისიც, რომ საერთო გლობალური ტენდენციები მაინც აშშ-ს ეკონომიკის მხარეზეა.

რა თქმა უნდა, მყარი დოლარი ამცირებს ამერიკელი ექსპორტიორების პოზიციებს, მათი შემოსავლები ნელს საშუალოდ 6 % -ით შემცირდა საკურსო ცვლილებების გამო, მაგრამ სანაცვლოდ მყარი დოლარი იზიდავს უცხოურ ინვესტიციებს არასამრეწველო სფეროში.

ექსპორტიდან მოგების შემცირების გამო ამერიკული კომპანიების 25%-მა უარი განაცხადა რეინვესტიციებზე, რის გამოც დასაქმების დონე არ გაიზარდა მოსალოდნელ დონემდე, მაგრამ მეორე მხრივ ეს მოვლენა ამცირებს ინფლაციური ნახტომების რისკებს, რაც ისევე დადებით მომენტად ითვლება.

თუმცა, ბევრი ანალიტიკოსი მიიჩნევს, რომ ინფლაციის დონე უფრო დაბალია ვიდრე ეკონომიკას სჭირდება – 5,6% ზრდის არასათანადო სტიმულია თითქოს.

ამის საპასუხოდ ფედერალურმა სარეზერვო სისტემამ უარი განაცხადა ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის დაგეგმილ გამკაცრებაზე და „იაფი ფულის“ მიწოდება გააგრძელა 2%-ად. ამ დროს კი ევროპაში საალრიცხვო განაკვეთი 4,25 %-ზე რჩება...

ამ ფაქტმა ბევრი ინვესტორის იმედგაცრუება გამოიწვია, რადგან, კურსზე თამაშის დროს ისინი ითვალისწინებდნენ საალრიცხვო განაკვეთის ზრდას და მათ დოლარების გაყიდვები დაიწყეს. თუმცა, ნავთობზე ფასების ზრდამ პარალელურად გაზარდა მოთხოვნა დოლარებზე...

ასე რომ, ასეთი მერყევი კონიუქტურის მიუხედავად, ყველა მაჩვენებლის კორელაცია ხდება და ჯერ-ჯერობით ფუნდამენტური დისბალანსები აშშ-ს ეკონომიკაში მოსალოდნელი არ არის.

გარდა ამისა, აშშ-ს ეკონომიკის პერსპექტივებს აძლიერებს ის ფაქტიც, რომ ინდოეთი სულ უფრო მეტად ცდილობს მიიზიდოს ამერიკული ინვესტიციები.

დიახ, ინდოელებს სურთ გაიმეორონ ჩინური ეკონომიკური სასწაული, მაგრამ მათგან განსხვავებით

ფულად-საკრედიტო პოლიტიკა

ამისათვის აუცილებელი შინაგანი ტექნოლოგიური რესურსები ნაკლებად გააჩნიათ.

აშშ-ს ტექნოლოგიური ინვესტიციების გარეშე ინდოეთის ეკონომიკას სწრაფი ზრდის იმედი არ უნდა ჰქონდეს. ამერიკული კომპანიებიც სულ უფრო დაინტერესებული ხდებიან, რომ რეინვესტიცია მოახდინონ ინდოეთის ეკონომიკაში, რადგან თვითონ აშშ-ში ძლიერი დოლარი მათ მოგებას ამცირებს...

ჯერ კიდევ განუვითარებელი ინდური ეკონომიკის ათვისება კი უზარმაზარ მოგებებს მოუტანს მათ, რაც აშშ-ს სახელმწიფო ბიუჯეტზე დაც არ იმოქმედებს ცუდად...

ასე რომ, მყარი დოლარის პოზიციები ჯერ-ჯერობით საკმაოდ ძლიერია. ნავთობის ფასების მოსალოდნელმა ზრდამ შეიძლება მნიშვნელოვანი კორექტივები შეიტანოს არსებულ სიტუაციაში, მაგრამ მდგომარეობას ფუნდამენტურად ვერ შეცვლის!

დოლარის კურსის არსებითი შესუსტება შეუძლია ჩინეთის ეკონომიკის ორიენტაციის შეცვლას შიდა მოხმარების კენ – თუმცა, ამ პროცესს ალბათ რამდენიმე წელი დასჭირდება.

ასევე ევროპის ეკონომიკის სტაბილიზაციაც შორეულ პერსპექტივაში თუ იქნება შესაძლებელი ისევ და ისევ უკრაინის კრიზისის გაჯანჯლების გამო. ნიშანდობლივია ისიც, რომ დოლარის კონიუქტურულ-სპეკულაციური რხევები – ზოგჯერ შესამჩნევიც – გამორიცხული არ არის.

რაც შეეხება ლარის კურსს – მისი ცვლილება ალბათ უფრო მეტად პოლიტიკურ კონიუქტურაზეა დამოკიდებული. სუფთა მაკროეკონომიკური თვალსაზრისით თუნდაც ასეთი მაღალი კურსი დადებითი მოვლენაა მით უმეტეს ნავთობის გაიაფების ფონზე. **როგორც აღინიშნა საკუთარი ვალუტის ხელოვნურ დევალვაციას ყველა განვითარებადი ქვეყანა ცდილობს შეძლებისდაგვარად.**

საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა კი ასეთი ხელშეწყობის ყველა რეკორდი მოხსნა. მაგრამ ლარის მაღალი კურსი ზრდის ექსპორტიორების შემოსავალს ლარებში – რაც უფრო მეტ სარეინვესტიციო კაპიტალს ნიშნავს.

მაღალი კურსი ასევე აძვირებს იმპორტს, რამაც სტიმული უნდა მისცეს ადგილობრივი იმპორტმემცვლელი წარმოების განვითარებას. თუმცა, საქართველოში იმპორტმემცვლელი პოტენციალი ფაქტიურად არ არსებობს.

ამიტომ, ლარის მაღალი კურსი ინვესს უმეტესად მოსახლეობის გაღატაკებას – საშუალო ფენა იძულებულია რომ შემოსავლის უფრო მეტი წილი გადაუხადოს ბანკებს – კრედიტებზე პროცენტების დასაფარად. ხოლო ისედაც ლატაკი „უკრედიტო“ ფენა იძულებულია შეზღუდოს იმპორტული სურსათის მოხმარება და ადგილობრივი ხილ-ბოსტნეულის „დეიტაზე“ გადავიდეს. ასევე დიდ უკმაყოფილებას ინვესს მედიკამენტების გაძვირებაც.

ამიტომ ხელისუფლება ალბათ გამოიჩინოს პოლიტიკურ ნებას და არჩევნების წინაპერიოდისთვის მაინც დასწვეს ლარის კურსს საოცნებო 2 ლარამდე.

ასეთი დაბალი კურსი არსებითად არ შეცვლის მაკროეკონომიკურ სიტუაციას, რადგან იმპორტის მოხმარება უმეტესად ისევ საზღვარგარეთიდან გამომორიცხული ფულადი მასით ხორციელდება. ქვეყნის საექსპორტო და იმპორტმემცვლელი პოტენციალი კი ისეთი გიგანტური არ არის, რომ 40 თეთრიანმა ვარდნამ დიდი ზაინი მიაყენოს – ეს სფეროები 1.65 კურსის დროსაც მშვენივრად ფუნქციონირებდნენ თან ისიც ძვირი ნავთობის პირობებში...

ნათია ყოყუაშვილი, ეკონომიკის დოქტორი, გორის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი

BUY OR SELL THE DOLLAR?

SUMMARY

It is considered, that strengthening of dollar and falling of rate of lari are a result of sanctions and secret sabotage both at the international level and inside the country.

But the existing situation had many objective original causes too.

The collapse of the stock markets of China and recession of economy of Europe have made attractive only the stock markets of the USA where the economy develops anyhow stably. Except for that many less developed countries reduce the currencies with the purpose of stimulation of export. This factor strengthens dollar too.

Alongside with it the prices for energy carriers have been reduced in a home market the USA - as against in Europe. It promoted growth of economy of the USA too, as well as inflow of the foreign capital to sphere of the real estate.

So the dollar has long-term prospects of stability. As the economy of China begins reorientation to internal demand.. This process will be prolonged a lot of time.

Recession in Europe can be the long-term phenomenon too as the anti-Russian sanctions and the conflict in Ukraine influence Europe directly and for a long time.

And the rate of lari depends on manoeuvring of the government between the macroeconomic purposes and social problems.

რატომ არ წყალობს საქართველოს მთავრობა ინტერნეტ-ბაზარს?!

საქართველოს მთავრობის პრიორიტეტი, ქვეყანამ, მნიშვნელოვანი ადგილი დაიკავოს რეგიონში ICT-ისა და ინოვაციების ექსპორტის, ინტერნეტ-ბაზრისა და ელექტრონული მმართველობის განვითარების მიმართულებით.

აღსანიშნავია, რომ ინტერნეტ-ბაზრის განვითარება სტიმულირებს ახალი სამუშაო ადგილების შექმნას, ბიუჯეტის შევსების ახალი წყაროების წარმოჩენას, ეკონომიკური აქტივობის ზრდას, ახალი ბაზრების წარმოჩენას, სიღარიბის მასშტაბების შემცირებას, ონლაინ ვაჭრობისა და ონლაინ გარიგებების გააქტიურებას.

აღნიშნულ ფონზე, საქართველოს ინტერნეტ-გარემოს (ინტერნეტ-ბაზარი, ელექტრონული მმართველობა, ელექტრონული კომერცია) განვითარების ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს გამოწვევას სახელმწიფოს დაფინანსება წარმოადგენს.

2016 წლის ბიუჯეტის პროექტის პირველ ვარიანტში (ისევე, როგორც წინა წლებში) მცირეა ინტერნეტ-ბაზრისა და ელექტრონული მმართველობის განვითარების მიზნით გამოყოფილი ფინანსური რესურსები. ბიუჯეტში გათვალისწინებული არაა: ელექტრონული კომერციის ხელშეწყობის, მოსახლეობის კომპიუტერიზაციის დაფინანსების, ინტერნეტ-კომპანიებისა და ელექტრონული ბიზნეს-მოდელების წარმოქმნის ფინანსური რესურსები. ასევე, არასაკმარისია პოლიტიკური და სამართლებრივი მხარდაჭერის პროგრამები.

იმისათვის, რომ ქვეყანაში, ელექტრონული ბიზნესი განვითარდეს, საწყის ეტაპზე, საჭიროა მისი ხელშეწყობა და დაფინანსება, რომლის უზრუნველყოფაც სახელმწიფო და კერძო სექტორის პარტნიორობის საფუძველზე მოზიდული კაპიტალითა და ფინანსური ინსტრუმენტებითა შესაძლებელი (ასევე, პროგრამებით).

დღეს, ცალკეული სამინისტროების მიერ წარმოებული ელექტრონული მმართველობის ცალკეული კომპონენტების დანერგვის ღონისძიებები არაკოორდინირებული, ფრაგმენტული და უსისტემოა. შესაბამისად, მისგან მიღებული სარგებელი თვალსაჩინო არაა.

საქართველოში, ელექტრონული გარემოს ტექნიკურ მხარდაჭერასა და ელექტრონული მომსახურების შექმნაზე იმაზე მეტი თანხა იხარჯება, ვიდრე საზოგადოების მიერ აღნიშნული ტექნოლოგიების ათვისების პროცესზე. შესაბამისად, გვაქვს ტექნოლოგიები, მაგრამ დაბალია საზოგადოების მიერ მისი ათვისების ტემპი.

ბაზრის კვლევისა და ანალიზის საფუძველზე,

შეიძლება აღინიშნოს, რომ არსებული საბიუჯეტო დაფინანსება საკმარისი არ არის ინტერნეტ-ბაზრის განვითარების, ინფრასტრუქტურის მოდერნიზების, ინტერნეტ-კომპანიების წარმოქმნის, ინტერნეტ-პროდუქტების განვითარების, ელექტრონული ვაჭრობის ზრდის, ელექტრონული კომერციის ექსპორტის, ელექტრონული ბიზნესისა და ინტერნეტ-ეკონომიკის მოცულობის ზრდისთვის.

2016 წლის ბიუჯეტის პროექტში ელექტრონული მმართველობის განვითარებაზე გამოყოფილია 2,5 მლნ ლარი, ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების განვითარებაზე - 8,5 მლნ ლარი, ერთიანი სახელმწიფო საინფორმაციო ტექნოლოგიების მხარდაჭერის განვითარებაზე 1,7 მლნ ლარი, სახელმწიფო სერვისების განვითარების სააგენტოს მომსახურება განვითარებაზე 6,5 მლნ ლარი.

მცირე დაფინანსებისა ცალკეულ აღმასრულებელ უწყებებში მიმდინარე ციფრული პროცესი, მართვის ელექტრონული უზრუნველყოფა, კიბერგარემოს ხელშეწყობი ღონისძიებები და სხვა ელექტრონული პროცესი. აღნიშნული პროცესისთვის ბიუჯეტის პროექტში გამოყოფილი ასიგნება დაახლოებით 50 მლნ ლარამდეა (ხოლო, ბიუჯეტით და კანონმდებლობით ნებადართული სხვა შემოსავლების/გადასახდელების ჩათვლით 105 მლნ ლარი).

შედარებისთვის, შეიძლება მოვიყვანოთ სხვადასხვა ქვეყნის ბიუჯეტის დაფინანსება ICT-ის განვითარებაზე, რომელიც საკმაოდ სოლიდურია, კერძოდ: აშშ-ის მთავრობის დანახარჯი შეადგენს 75 მლრდ დოლარს, დიდი ბრიტანეთის - 10 მლრდ დოლარს, 4-5 მლრდ დოლარის ფარგლებში მერყეობს კანადის, საფრანგეთისა და ავსტრალიის ცენტრალური მთავრობის ბიუჯეტის დანახარჯი (2013). თურქეთის IT სექტორის განვითარებაზე იხარჯება 24 მლრდ დოლარი, რუსეთის მიერ მხოლოდ სახელმწი-

ციფრული ბაზარი

ფო უწყებების ინფორმაციზაციაზე იხარჯება 1,105 მლრდ რუსული რუბლი, (2015), აზერბაიჯანის მთავრობა 2020 წლამდე 3,6 მლრდ დოლარის ჩადებასა და წლიურად 1 მლრდ ინვესტიციის მოზიდვას გეგმავს ICT-სა და ტელეკომუნიკაციის სექტორში.

ხაზგასასმელია, რომ IT სექტორის განვითარებაზე მოლდოვა ხარჯავს მშპ-ის 2,3%-ს, ბულგარეთი - 1,8%-ს, სლოვენია 1,9%-ს, ხორვატია - 1,9%, უკრაინა 2,2%-ს (2010), ხოლო სომხეთი - მშპ-ის 1,1%-ს (2009).

სამწუხაროდ, მცირე ფინანსური რესურსების (საქართველოს ბიუჯეტის 1%-იც კი არ არის მიმართული ინტერნეტ-გარემოს განვითარებაზე) და არსებული სტრატეგიული დაგეგმვის პირობებში რთულია, რომ საქართველომ რეგიონში (ICT-სა და ინოვაციების ექსპორტის კუთხით) დაიკავოს წამყვანი ადგილი, თუ მთავრობის პრიორიტეტი გამოსახული არ იქნება განვითარების ეფექტიან სტრატეგიასა და მიზნობრივ საბიუჯეტო დაფინანსებაში.

მრავალფეროვანია ინტერნეტ-გარემოს განვითარების უზრუნველყოფი უწყებები, თუმცა, რეალურად ქვეყანას ერთი პასუხისმგებელი უწყება არ ჰყავს, რომელიც შედეგზე პასუხს აგებს და კოორდინირებას გაუწევს ინტერნეტ-ბაზრის განვითარების პოლიტიკის გატარებასა და მიზნობრივ დაფინანსებას.

დაბოლოს: შეიძლება აღინიშნოს, რომ:

• ინტერნეტ-ბაზრის განვითარება საჭიროებს გაცილებით მეტ ფინანსურ რესურსს (ნაციონალური ბიუჯეტის 2-3%-ს); რითაც მიღწეული იქნება მშპ-ის, დასაქმებისა და პროდუქტიულობის ზრდა;

• ინტერნეტ-ბაზრის განვითარება საჭიროებს ნოვატორული აზროვნების მმართველობას;

• აღმასრულებელმა უწყებებმა უნდა ითანამშრომლონ სამეცნიერო საზოგადოებასთან და დაინტერესდნენ ქართველი მეცნიერების კვლევებით (აღნიშნულ ჯგუფებს უფრო ეფექტიანად შეუძლიათ ინტერნეტ გარემოს მოთხოვნის ანალიზი, ღირებულების შეფასება, სტრატეგიული დაგეგმვა თუ ეკონომიკური მოდელირება).

• პრიორიტეტული უნდა გახდეს კომპიუტერიზაციის პროცესი, ინტერნეტის ფასის ხელმისაწვდომობა, ინტერნეტ-კომპანიების წარმოქმნისა და ინტერნეტ-გარემოს განვითარების ხელშეწყობა, რაც უნდა ეფუძნებოდეს მეცნიერების მიერ შემუშავებულ სტრატეგიულ გეგმებს;

ნიშანდობლივია ისიც, რომ არსებული საბიუჯეტო დაფინანსების სიდიდე პირდაპირ კავშირშია აღმასრულებელი ხელისუფლების მიერ ინტერნეტ-გარემოს შესახებ არსებულ ინფორმაციულ დეფიციტთან (ქვეყანაში შეუძლებელია ინტერნეტ-გარემოს სრული სურათის ასახვა).

რატი აბულაძე,
ელექტრონული მთავრობის მიმართულების ხელმძღვანელი, ეკონომიკის დოქტორი, პროფესორი

НАЦИОНАЛЬНАЯ ПАМЯТЬ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНОГО ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА: НОВЫЕ РОЛЕВЫЕ ФУНКЦИИ ДИАСПОРЫ

НЕЧИТАЙЛО АНАСТАСИЯ АНАТОЛЬЕВНА

На основе анализа постмодерных подходов к пониманию феноменов нации и национальной идентичности, основных тенденций глобализации и развития глобального информационного общества исследовано формирование национальной памяти, в особенности новая роль диаспоры в формировании национальной памяти.

Ключевые слова: нация, национальная идентичность, национальная память, глобализация, глобальное информационное общество, диаспора, постмодерн.

NECHYTAILO ANASTASIA

The national memory in the global information society conditions: the new functional roles of diaspora

Based on the analysis of postmodern approaches to understanding the phenomena of the nation, the national identity and the main trends of globalization and the development of the Global Information Society the national memory and the new roles of the diaspora in the formation of national memory are analyzed.

Key words: nation, national identity, national memory, globalization, global information society, diaspora, postmodern.

Глобализационные процессы XXI века актуализировали вопросы формирования национальной идентичности и национальной памяти в контексте постмодерного переосмысления феномена нации. Речь идет прежде всего об учетывании широкомасштабных революционных по своему характеру и содержанию, сетевых информационных воздействий, которые ставят под сомнение традиционные домодерные подходы к пониманию национальных потребностей и интересов.

Существование такой общности людей, как нация, невозможно без национальной памяти. Последнее является важным элементом самоидентификации каждого индивидуума в его отношениях с другими в пределах определённого общества [12, с.225]. При этом необходимо отметить, что история нации и её историческая национальная память – понятия далеко не одинаковые. История – это истинное, объективно-универсальное знание, тогда как память всегда является субъективной, «чьей-то памятью», обусловленной опытом и интересами какой-то социальной группы. Историю можно представлять как универсальную память рода человеческого. Но такой универсальной памяти просто не существует, так как любая коллективная память своим источником имеет определённую социальную группу, ограниченную во времени и пространстве [22, с. 20]. Следовательно, под исторической памятью следует понимать одним из сложнейших феноменов общественного сознания, который состоит из представлений людей, принадлежащих к определённой социальной группе, про прошлое нации, государства [12, с.223]. Зафиксированная в формах знаний, культурных стереотипов, символов, мифов, историческая память является уникальной совокупностью представлений национального общества про своё прошлое [7, с.72]. Национальная память основывается на исторической памяти народа, включая практически всю ретроспективную информацию, «природным способом» запечатлённую в памяти народа, атрибутах его духовной и материальной культуры.

В условиях усиления неоднозначных тенденций, обусловленных глобализацией, которая бросает мощный вызов традиционным культурам, именно национальная память должна сыграть роль консолидирующего фактора относительно этносов, наций, этнонациональных диаспор. Ведь для глобализации свойственно тяготение к унификации вопреки лелеянию национальной памяти как постоянного компонента национального и государственного сознания [20, с. 56]. В частности, в эпоху постмодерна «нация» тяготеет к выходу за территориальные пределы государств (детерриториализуется). Этому в значительной мере способствует глобализация информационно-коммуникативных процессов, которые выполняют роль мощного катализатора самоутверждения и сохранения, конструирования и реконструкции «национальной памяти» как разновидности «коллективной памяти». Ведь неопределенность и фрагментарность жизни в эпоху формирования глобального информационного общества побуждает обращаться с целью самоидентификации к прошлому, чем, собственно, и обусловлен интерес к исторической памяти не только людей, проживающих на исторической родине, но и представителей диаспоры.

Богатый опыт изучения проблем «национальной памяти» и родственных с ней понятий («коллективная память», «культурная память», «коммуникативная память», «политика памяти», «историческая амнезия», «историческая травма», «травматический опыт» и т.п.) накоплен в странах Запада. [12, с. 224]. Теоретические основы изучения исторической памяти освещены в работах Я. Ассмана, М. Хальбвакса и др. Исследованием этой проблемы посвятили свои работы Элен Руттен (Университет Бергена, Норвегия) [33], Виджей Агню (Университет Торонто, Канада) [37], Эмма Патчетт (Университет Мюнстера, Германия) [30].

В Украине исследование проблем национальной памяти существенно активизировалось только после 2006 года, когда по инициативе известного общественного деятеля

И. Юхновского был организован Украинский институт национальной памяти. Этот круг вопросов исследовали такие отечественные специалисты как Ю. Зерний, А. Коник, А. Маклюк, В. Масенко, К. Новикова, И. Симоненко, В. Солдатенко, В. Кривошея, Д. Веденеев и др.

Однако немало вопросов, связанных с осмыслением новой роли диаспоры в эпоху глобального информационного общества, требуют дальнейшего исследования. Речь идёт, в частности, об изучении нациеобразующих возможностей социальных медиа, на базе которых формируются виртуальные этносы (Virtual ethnicity), нации (electronic homeland) и Цифровые Диаспоры (Digital Diasporas).

Целью данной статьи является научный анализ воздействий глобализационных информационных воздействий на процессы нациеобразования, формирования национальной идентичности и национальной памяти не только в среде граждан, проживающих на территории Украины (резидентов), но и представителей украинской диаспоры. Одна из основных задач исследования заключается в определении существенных коррективов, которые вносит анализ роли национальной памяти и особенностей национальной памяти диаспоры в условиях информационного общества в содержательное понимание понятий «нация», и «национальное строительство».

Я. Ассман условно поделил коллективную память на культурную и коммуникативную, отмечая, что коммуникативная память – это устная традиция, которая возникает в контексте взаимоотношений между индивидами в повседневной жизни, «живая память», воспоминания про события, ориентированных на недавнее прошлое. Тогда как культурная память - это символическая форма трансляции и актуализации культурных смыслов, которые выходят за пределы опыта индивидуума или группы и ориентированы на сохранение мифологизированной истории в форме образов и традиций [1, с. 368].

Концепция «культурной памяти» очень важна именно для диаспорных исследований. Ибо важно учитывать, что каждый диаспорный писатель (или любой представитель диаспоры вообще) осознает особый «груз исторической ответственности», морально-этническую обязанность сохранять культурную память, которая в это время может систематически истребляться на исторической родине. Итак, именно осознание представителями диаспор необходимости сохранить прошлое нации является одним из факторов диаспорной идентификации [30]. Например, скандально известный «Сатанинскими стихами» представитель индо-кашмирской диаспоры в Великобритании Салман Рушди, выступая против «культурных границ», одновременно считает идентичность представителей диаспоры «переломной» по своей природе, отмечая «сохраняющую роль культурной памяти» как сохранение себя на Родине [32].

Необходимо также отметить, что концепцию культурной памяти диаспоры необходимо рассматривать в контексте коллективного повествования, памяти и травмы, поскольку национальная память связана прежде всего с историческими травмами и «большинство этнических меньшинств сосредотачивают свои коллективные иден-

тичности на памяти о прошлом», а «жертвы социальной травмы и их потомки целенаправленно и явно вербуют запоминания как форму расширения прав и возможностей, формирования идентичности» [31, с. 335].

К взаимосвязанным элементам исторической памяти относятся:

- воспоминания о собственных истоках и истоках предков;
- представления об историческом становлении собственного этноса;
- воспоминания о временах разнообразного «величия» (политического, экономического, духовного);
- «персонифицированная» историческая память – образы и поступки героев, святых, выдающихся общественных деятелей, военных и др.;
- воспоминания о взаимоотношениях с окружающими государствами (чаще о войнах);
- конфессиональная память, основой которой являются представления про культовые обряды, принятие религии, про её судьбу [16, с.5-7].

Структуру исторической памяти также рассматривают как совокупность её составляющих: знания, язык, традиции, обряды и обычаи, ценности, символы, устное народное творчество, исторические образы и т.п. [9, с.156].

Именно эти элементы исторической памяти сформировали как среди населения Украины, так и представителей украинской диаспоры коллективные представления о прошлом нации. При этом важно подчеркнуть, что разные диаспоры имеют разные взгляды на украинские исторические реалии. Поскольку историческая память является устоявшейся в определённом обществе, то можно даже утверждать, что каждая из диаспор является носителем собственной исторической памяти [4].

Существует множество факторов, которые в течение долгого времени влияли и продолжают в той или иной мере влиять на формирование отличий исторического сознания как среди граждан Украины, так и представителей диаспоры.

Одним из установившихся факторов формирования разных моделей памяти является долговременное пребывание украинских земель в составе нескольких государственных образований – Речи Посполитой, Московского царства, Османской империи, а со временем - Российской империи и СССР, Австро-Венгрии и тех государственных образований, которые возникли на ее «обломках». К этнической идентификации следует приобщить языковую как ту определяющую особенность нации, которая непосредственно затрагивает ее историческое сознание. Определенную ценностно-оценочную амбивалентность исторической памяти обуславливают различия социального состава, идеологических ориентаций, принадлежность к нескольким конфессиям и т.п. [19, с.53].

На деле дифференциалов, влияющих на формирование исторического сознания граждан, намного больше: географических, поколенческих (поколенческих), социальных, экономических и т.п. Но наличие многих связующих звеньев в отношении понимания национальной истории

даёт возможность как жителям всех земель Украины, так и представителям диаспоры ощущать себя частичкой единой нации [19, с. 57].

Вместе с тем важно подчеркнуть свойственное современным диаспорам «зависание» в эпохе домодерна и культивирования нарративов, идеализирующих ситуации, связанные со страной происхождения. Такая «нездоровая романтизация» часто приводит к различным недоразумениям, поскольку обычно выясняется, что идеализированная диаспорой историческая Родина не соответствует фактам действительности.

Украинская идентичность той или иной мерой свойственна представителям как западной, так и восточной диаспоры, которая имеет мощное влияние на формирование внутреннего и международного имиджа и бренда «Украина». Главная проблема украинской идентичности представителей украинской диаспоры – возрастающий от поколения до поколения недостаток возможностей обратной связи между эмигрантами и Родиной происхождения, её культурой, что в определённой степени восполняет среда Интернета. Хотя отсутствие национальной памяти или существенных отличий в «памяти диаспор» является едва ли не главной причиной культурного разрыва между базовой нацией и её диаспорой.

Те представители диаспоры, которые всё-таки сохраняют этническую идентичность, национальную память, культуру, обычаи и язык, организуют сообщества, основывают школы, университеты, исследовательские институты, центры для изучения родной истории, культуры, наследия. Все их силы сориентированы на сохранение этнических корней, исторической памяти и развитие идентичности. Значительные возможности для этого создают интернет и различные социальные сети, способствующие сохранению украинской диаспорой этнического самосознания в течение длительного времени без ассимиляции окружающей средой, хотя этот процесс в определённой степени является неизбежным.

Так, по данным опросов, проведенных украинскими организациями, более половины украинцев Грузии считает украинский язык своим родным, хотя большинство владеют грузинским языком и участвуют в общественной жизни страны.

На территории Грузии работают десятки украинских общественных организаций, которые стремятся удовлетворять языковые, культурные, образовательные и другие потребности диаспоры. Среди наиболее активных и стабильных организаций украинцев в Грузии следует выделить: Ассоциацию Украинцев - жителей Грузии (г. Тбилиси); Культурно-просветительские организации «Единство» (г. Батуми) и «Золотое Руно» (г. Поти); Ассоциацию Украинских Квемо-Картли имени Л. Украинки (г. Рустави).

Центрами развития украинства в Грузии являются прежде всего украинские школы (тбилисская школа им. М. Грушевского и др.). С 2007 года при Тбилисском государственном университете им. И. Джавахишвили работает Институт украинистики. С 2010 года в Культурно-информационном центре при Посольстве Украины в Грузии

проводятся курсы по изучению украинского языка [39].

Украинскую диаспору в Грузии и грузинскую диаспору в Украине сближает то, что грузинский и украинский народы весьма схожи образом мышления, ценностями и мировоззрением. Их объединяет не только вековая дружба, но и схожесть «исторических травм» и политических ситуаций. В частности, - тех, что связаны с постсоветскими реалиями и отношениями с бывшей метрополией, - Россией, стремящейся использовать в отношении с обеими суверенными государствами принцип «разделяй и властвуй», играющей на межрегиональных и межэтнических противоречиях и т.п.

Таким образом, феномен диаспоры никоим образом нельзя игнорировать в процессе управления политическим и культурным развитием нации. Ведь эмигранты и их потомки образуют то своеобразное незаметное «культурное посольство», которое функционирует в той или иной стране и создаёт привлекательный имидж своей исторической Родине за границей, рекламируя её вполне определённую геополитическую, культурную и историческую значимость [3, с.222].

Поэтому сегодня весьма актуальным является изучение жизни украинской диаспоры в ближнем и дальнем зарубежье, её деятельности для сохранения национальной памяти, духовных и культурных традиций. Ведь в условиях информационной глобализации национальная память становится одним из механизмов защиты нации.

Тут уместно процитировать известное высказывание Джорджа Сантаяны: «Те, кто не помнит истории, не будут знать будущего». Следовательно, самым главным для украинской диаспоры является сохранение исторической памяти своего народа.

Историческое прошлое необходимо обществу для моделирования дальнейшего пути развития, для того, чтобы очистить свои сомнения перед будущим и выбрать правильный путь для своего общества [4].

После «Революции достоинства» 2013-2014 гг. и последовавшего за ней длительного военного противостояния с Россией как непосредственно в Украине, так и в украинской диаспоре национальный нарратив «переформатируется», поскольку интенсивно развивается в плане национального самоопределения информационно-коммуникативное пространство. Отсюда возникает необходимость такой формы культурной дипломатии как введение в глобальное информационное пространство национального исторического контента для активного привлечения зарубежных украинцев не только к культурному диалогу, а и к активному участию в политической жизни исторической Родины на крутом изломе её истории.

Одновременно, хотя историческая память рядом с языком и культурными традициями является одним из важных факторов консолидации общества, необходимо принимать во внимание значительные и незначительные расхождения в коллективных представлениях о прошлом граждан Украины и представителей её диаспоры. При этом очень важно акцентировать внимание на разногласиях и острых конфликтах вокруг существенных и несущественных различий в истолковании определённых «исторических

травм» на Западе и в Центре и на Юго-Востоке нынешней Украины.

Ведь именно эти различия стремятся превратить в антагонистические противоречия внутренние и внешние враги украинской независимости. Именно на них акцентирует внимание московская антиукраинская пропаганда в ходе ведения направленной против Украины «гибридной войны». В частности пропагандистская машина России активно обыгрывает тот факт, что герои национально-освободительного движения из числа представителей ОУН-УПА воспринимаются неоднозначно на Западе, в Центре и на Юго-Востоке Украины. То же самое касается украинской диаспоры: в западной украинской диаспоре (особенно в США и Канаде) ОУН-УПА имеет однозначно позитивный имидж, тогда как среди представителей восточной диаспоры – преимущественно негативный.

В итоге, первостепенной задачей украинской государственной и общественной политики национальной памяти является превращение национальной памяти в фактор консолидации, а не деконсолидации украинского общества и его диаспоры.

Одновременно трудно согласиться с традиционными для определённой части украинских националистов утверждениями о «неукраинскости» или «неполноценной украинскости» населения Востока и Юга Украины, которые являются неправильными с фактологической точки зрения и вредными с точки зрения интересов национального единства, противодействия сепаратизму и т.п. Ведь, если одним из основоположных признаков нации современного типа является отсутствие ксенофобии, то условный украинский «Восток» является в чём-то даже прогрессивнее и более современным в отличие от условного украинского «Запада». А. Умланд и А. Шеховцов в этой связи, ссылаясь на данные социологического исследования Н. Паниной, обратили внимание на такое парадоксальное явление как тесная корреляция сильных прозападных установок западных украинцев и молодого поколения украинского населения в целом, с одной стороны, и степенью приемлемости для них ксенофобских настроений, с другой. «Те регионы и социальные группы, которые считаются обычно наиболее «проевропейскими», парадоксальным образом находятся сейчас на значительно большем расстоянии от некоторых базовых европейских ценностей послевоенного периода, чем «пророссийски» настроенные восточные регионы. Например, электорат Ющенко является более антисемитским, чем электорат Януковича». Авторы объяснили этот противоречивый феномен преобладанием на Западе Украины сельского населения с присущей ему этнократичностью, а на Востоке - городского, отметив одновременно «распространение ксенофобских стереотипов среди молодежи является плохим предзнаменованием» [29].

Ряд трагических событий, травматических для сознания украинцев, проживающих не только на территории Украины, но и за её границами – представителей украинской диаспоры, влекут «исторические травмы», которые приводят к диаметрально противоположным установкам в истолковании национальных проблем представителями

разных диаспор, - восточной и западной.

Примером объединения инициатив широких слоёв общественности с активной поддержкой представителями диаспоры является национальный исторический нарратив Голодомора, который удалось уже во времена президентства Виктора Ющенко мемориализовать как трагическую страничку отечественной истории, признав её актом геноцида не только на внутриукраинском, но и международном уровне.

При этом важно подчеркнуть роль диаспоры. Ведь проблема Голодомора 1932-1933 гг. в СССР (СССР) отрицалась и замалчивалась, но зато она постоянно находилась в поле зрения украинской западной диаспоры [8, с.121]. Именно благодаря активным действиям этой части диаспоры и, в частности, канадской, которые продолжают и поныне, мир узнал о страшных событиях Голодомора [24 с.168].

Одним из международных мероприятий по распространению правды о Голодоморе под лозунгом «Украина помнит - мир признает» стало проведение акции «Неугасимая свеча памяти», инициированной Международным координационным комитетом Всемирного конгресса украинцев, которая началась 6 апреля 2008 года в Австралии, побывала в 150 городах 33 стран мира и в ноябре того же года вернулась в Украину. 18 апреля «Неугасимая свеча памяти» прибыла в Канаду, где побывала в 17 городах [24 с.167].

При Канадском институте украинских студий (КИУС) Альбертского университета создан консорциум по изучению Голодомора в Украине. Он не только исследует эти проблемы, но и распространяет информацию о Голодоморе, чтобы канадское общество знало как можно больше об этой украинской трагедии и, чтобы эта тема была достойно представлена в школьных программах и т.п. В консорциум вошли известные на Западе и в Украине ученые из университетов Торонто, Ратгерского, Стэнфордского, Гарвардского университетов и Института истории НАН Украины.

В Альбертском университете вышел англоязычный сборник о Голодоморе 1932-1933 годов в Украине «Хрестоматия Голодомора» (*The Holodomor Reader*), содержащая основные источники и материалы, многие из которых ранее никогда не издавались на английском языке [25].

Таким образом, в том, что ныне более ста стран мира признали Голодомор 1932-1933 гг. геноцидом украинского народа, безусловно есть большая заслуга украинской зарубежной общины. Несмотря на то, что нас отделяет почти 80 лет от этой большой трагедии украинского народа, вопрос Голодомора и сегодня является одним из центральных направлений деятельности украинской диаспоры [8, с.132].

В контексте оценки значимости кампании, направленной на признание Голодомора на всех правительственных уровнях актом геноцида украинского народа [8, с. 132] невозможно не отдать должное уважения американцу индианского происхождения Джеймсу Мейсу, выдающемуся украиноведу, профессору Киево-Могилянской академии, который один из первых среди западных исследователей

обнародовал концепцию искусственного Голодомора 1932-33 гг. на Украине как акта геноцида. Заслуга Дж. Мейса заключается прежде всего в том, что он четко осознал: искусственно созданный голод первой половины 20 ст. сеял не только смерть, но и духовное разрушение Украины, направленное на уничтожение украинского народа как нации, веры в национальные идеалы, культуры, языка, традиций [27].

Благодаря социальным сетям зарубежные украинцы организуют ширококомасштабные международно-информационные кампании, направленные не только на международное признание Голодомора геноцидом украинского народа преступной советской властью, но и на реализацию многих иных кампаний, подчиненных целям сохранения национальной памяти. В этом клонтексте важно подчеркнуть, что укрепление и расширение коммуникативных связей украинского общества с украинской диаспорой является не только определенным долгом Украины как исторической Родины по отношению ко всем зарубежным украинцам, но и имеет целью сохранение национальной памяти ради достижения определенных политических и экономических целей.

Работа Украины с украинской диаспорой, направленная на реализацию спектра прямых и обратных информационных воздействий с целью формирования контента национальной памяти должна стать стратегическим приоритетом государства и в последние годы стала предметом внимания не только научных кругов, но и активного обсуждения в Интернете и социальных сетях. В эти дискуссии вовлекаются не только украинцы, проживающие на территории Украины, но и зарубежные украинцы, что позволяет объединить не только гражданское общество, но и всех этнических украинцев в единое глобальное электронное гражданское украинское общество.

Эпоха глобального информационного общества - это преодоление разрыва в расстоянии. Интернет и в особенности социальные сети стали одним из наиболее актуальных средств формирования исторического мировоззрения, патриотического воспитания молодежи. Именно благодаря Интернету в массовое сознание внедряются исторические нарративы, положительно влияющие на формирование национальной памяти мирового украинства.

Интернет превратился также в эффективное средство свободного доступа пользователей к достижениям украинской диаспоры. Ведь на протяжении уже более 125 лет украинская эмиграция в разных странах мира, стремясь сохранить национальную и культурную идентичность, издавала и издает большое количество книжных, периодических и непериодических изданий. Но этот большой пласт информации по объективным и субъективным причинам остаётся малоизвестным не только широкой общественности, но и ученым. Учитывая указанное, Институт журналистики и массовой коммуникации Классического частного университета (Запорожье) при поддержке энтузиастов и людей доброй воли инициировал создание электронной библиотеки украинской диаспоры «Diasporiana» (DIASPORIANA.ORG.UA) [23].

В социальной сети *Facebook* создано большое количе-

ство групп, участники которых являются представителями украинской диаспоры и гражданами Украины: «Украинцы за рубежом», «Все Украинцы планеты «Земля»», «Украинская диаспора: вчера, сегодня, завтра» и др. Также существует большое количество групп, проектов иностранных украинцев из почти каждой страны мира, где они проживают: «Украинцы в Грузии», «Украинцы в Италии», «Украинцы Андорры», «Украинцы Калифорнии», «Украинцы во Франции», «Украинцы в Нью-Йорке», «Украинцы в Кувейте», «Украинцы в Польше» и др. Участники этих групп активно привлекаются к обсуждению различных политических, исторических, культурных и других вопросов, отстаивают свои позиции, делятся опытом, информацией, мыслями, что свидетельствует о неравнодушие представителей украинской диаспоры к своей Родине. Численность групп и участников в сети растет очень быстро, что свидетельствует об активном вовлечении мирового украинства в единое виртуальное украинское общество без границ.

Группа *Facebook* «Украинцы в Грузии», хотя и не является моночисленной, достаточно активна. Участники группы размещают полезную информацию о культурной жизни украинской диаспоры в Грузии, организуют информационные компании на поддержку Украины, обсуждают вопросы внешней и внутренней политики Украины.

Политические конфликты вокруг вопросов национальной памяти, национальной идентичности в сети касается непосредственно событий 2013-2014 гг., памяти о Второй мировой войне, советском социализме (коммунизме) и т.п.

Целям сохранения памяти, благодаря проекту «Война» подчинена сетевая активность университетов Кембриджа, Хельсинки, Тарту, Гронингена и Бергена, где представители научной общественности с разных точек зрения изучают и освещают «войны памяти», касающиеся стран Восточной Европы и в частности Украины.

«Научная команда» исследователей из Бергена реализует в частности проект «Цифровые войны: Цифровые диаспоры и языки памяти», где исследуются миры украинских и российских социальных медиа, чьи пользователи нашли себя в мире цифровых войн. Проект Берген фокусируется на Web-опосредованной памяти, особенно в регионе, изучение которого требует углубленного понимания «нарративных травм» и посттравматических идентичностей [33, с.171-172].

Интернет кардинально поменял возможность памяти путешествовать между поколениями и общинами, и именно поэтому цифровые медиа имеют определяющее значение для культуры памяти в Украине, где прошлое живет как настоящее и активно в него вторгается, о чем, в частности, свидетельствуют трагические события 2014 года. Таким образом, не удивительно, что цифровые общины быстро политизируются. Язык памяти - онлайн - это именно тот язык, который разворачивается в «диаспоре» или в транснациональной «публичной сфере» глобального украинства, где определенные национальные идентичности размываются, а их нарративы памяти переплетаются и объединяются в цифровую диаспору, где политические оппоненты обмениваются мыслями, репликами на

одном языке, не зная друг друга «в лицо» (оффлайн), и в частности с точки зрения языковой, географической, политической идентичности друг друга и т.д. [33, с.173]. Таким образом формируется «Электронное (виртуальное) украинское общество» (electronic homeland) из числа многих людей, добровольно (deliberative) идентифицирующих себя «украинцами» в политико-культурном смысле этого понятия.

«Украинец» в измерениях глобального информационного общества - это не только титульный этнос, давший название стране, государству и его символам. Это прежде всего качественно новое политическое общество - глобальная украинская нация, которая формируется не только благодаря усилиям государства Украина, ее граждан и диаспоры, но коммуникативно, - благодаря возможностям новейших политико-коммуникативных сетевых технологий. Речь идет, в частности, о нациеобразующих возможностях социальных медиа типа *Facebook*, *Twitter* и др.

Выводы

Мировой опыт свидетельствует, что в эпоху формирования глобального информационного общества необходимым условием существования и развития нации является национальная самоидентификация людей, независимо

от территории проживания и языка общения, но которая невозможна без сохранения национальной памяти.

Следовательно, украинская нация не ограничивается границами государства Украина, а украинцами по самоопределению является не только те граждане Украины, которые проживают на территории нашего государства, но и те, кто проживает за ее пределами и идентифицирует себя с «украинскостью».

Особенно важным моментом проводимой Украинским государством политики национальной памяти, направленной на осмысление и переосмысление истории нации как основы формирования национального самосознания, является преодоление стереотипов жертвенного сознания («сознания нации-жертвы»).

В эпоху формирования глобального информационного пространства, когда Интернет включая социальные сети превратился в одно из наиболее влиятельных средств осуществления политики памяти и конструктивного диалога с представителями диаспоры, исключительно важна информационная поддержка представителей украинской диаспоры со стороны государства с целью создания и развития мощной Мировой Электронной Ассоциации Украинцев.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. *Ассман Я.* Культурная память: письмо, память о прошлом и политическая
2. идентичность в высоких культурах древности. — М.: Языки славянской культуры, 2004. — 368 с.
3. *Берегова Г. Д.* Зміна морального статусу особистості в постмодерному просторі / Г. Д. Берегова // Вісник Житомирського державного університету – 2012 - №63 – С.13-16.
4. *Бондарук С. О.* Міжнародний краєзнавчий туризм як чинник розвитку національної ідентичності / О. С. Бондарук // Проблеми культурної ідентичності та культурний проект Європи: Матеріали міжнародної наукової конференції. – Острог, 2009 – С.219-228.
5. *Гирич І., Шаповал Ю.* Чому необхідно переосмислювати минуле? – Київ: фонд Конрада Аденауера, 2010 - № 16 – 44 с.
6. *Горбатенко В. П.* Політичне прогнозування: Теорія, методологія, практика. – К.: Генеза, 2006. – 400 с.
7. *Дацюк Г.* Княгиня в царстві духу / Г. Дацюк // Голос України. – 1991. – 10 грудня.
8. *Зерній Ю.* Історична пам'ять як об'єкт державної політики // Стратегічні пріоритети. — 2007. — № 1 (2). — С. 71–76.
9. *Ковальчук О.О.* Боротьба за правду про великий голод (Заходи української громади США та Канади з визнання Голодомору 1932-1933 років в УСРР)/Олена Ковальчук// Міжвідомчий збірник наукових праць / НАН України. Інститут історії України - Київ, 2008. - С.121-134.
10. *Коник А.* Історична пам'ять та політика пам'яті в епоху медіакультури / А. Коник // Вісник Львівського ун., 2009. - Вип. 32. — С. 153–163.
11. *Леви-Стросс К.* Структурная антропология / Пер. с фр. Вяч. Вс. Иванова. – М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001. – 512 с.
12. *Лиотар Ж.-Ф.* Состояние постмодерна / Пер. с фр. Н. А. Шматко. – М.: Институт экспериментальной социологии; СПб.: Алетейя, 1998. – 160 с.
13. *Маклюк О. М.* Історична пам'ять та політика пам'яті в умовах трансформації Центрально-Східної Європи / О. М. Маклюк /. Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету, 2011 - вип. 30. - С. 223-232.
14. *Масенко В.* Історична пам'ять як основа формування національної свідомості // Укр. іст. журн. — 2002. — №5. — С. 49-62.
15. *Мейс Джеймс* Урок геноциду: Чи був Голодомор геноцидом? Хто винен у тому, що сталося з українцями? Як нам подолати нам наслідки цієї трагедії, які, як і раніше, даються взнаки? На ці запитання спробував відповісти

професор Мейс у своїй новій статті, яку ми пропонуємо вашій увазі сьогодні. / Мейс Джеймс// День. — 2003. - 25 верес. (№ 170). — С. 4.

16. *Мелетинский Е.* Клод Леви-Стросс. Только этология? // Вопросы литературы. – 1971. – № 4. – С. 121.
17. *Новікова К.* Исторична пам'ять і етнічність // Збірка студентського наукового товариства «Гаудеамус Ігітур» (Історичний факультет). — Донецьк: ДонНУ, 2001. — Вип. 4. — С. 5–7.
18. *Ожеван М. А.* Націєтворення як «модернізація навздогін»: суперечності між модерном, домодерном і постмодерном / М. А. Ожеван // Стратегічні пріоритети. – 2013. – № 2. – С. 12-21.
19. *Ренан Е.* Що таке нація? / Е. Ренан // Націоналізм: Антологія. – 2-ге вид. – К.: Смолоскип, 2006. – С. 261.
20. *Симоненко І. М.* Особливості структури історичної пам'яті українського народу та шляхи формування національного історичного нарративу / І. М. Симоненко // Стратегічні пріоритети, 2009 - №1(10). – С. 51-61.
21. *Солдатенко В.* Проблеми політики національної пам'яті і завдання її наукового забезпечення / В. Солдатенко // Вісник НАН України, 2011- № 12.- С.52-63.
22. *Степико М. Т.* Українська ідентичність: феномен і засади формування : монографія / М. Т. Степико. – К.: НІСД, 2011. – 336 с.
23. *Хальбвакс М.* Социальные рамки памяти / Морис Хальбвакс / Пер. С фр. И вступ. Статья С. Н. Зенина. – М.: Новое издательство, 2007. – 348 с.
24. *Електронна бібліотека «Diasporiana»* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://diasporiana.org.ua/>
25. *Ковальчук О.О., Майдан І.Г.* Українська діаспора Канади за визнання Голодомору 1932-1933 років в УСРР / О. Ковальчук, І. Майдан [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/2166>
26. *Кульчицький С.* Українська діаспора спромоглася донести світові правду про голод / С.Кульчицький [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://4vlada.net/obshchestvo/stan-slav-kulchitskii-ukra-nska-d-aspورا-spromoglasya-donesti-sv-tov-pravdu-pro-golod>
27. *Ожеван М. А.* Українська національна ідея та культурополітика наздоганяючої модернізації / М.Ожеван [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ji.lviv.ua/n18texts/ozevan.htm>.
28. *Онишко Л.* Джеймс Мейс – серце, віддане Україні / Л. Онишко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://memorialholodomors.org.ua/uk/events/archiveevents/in2013/243>
29. *Стельмашова У.* Нобелівська премія тікає від України / У. Стельмашова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://stelmashow.livejournal.com/114599.html?thread=1518247#t1518247>
30. *Умланд А., Шеховцов А.* Праворадикальная партийная политика в постсоветской Украине и загадка электро-маргинальности украинских ультранационалистов в 1994–2009 гг. / А. Умланд, А. Шеховцов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.academia.edu/2716459/_1994-2009_
31. *Patchett E.* Cultural Memory / Е. Patchett [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.itn-cohab.eu/wiki/cultural-memory>
32. *Larson P.* Reconsidering Trauma, Identity, and the African Diaspora: Enslavement and Historical Memory in Nineteenth-Century Highland Madagascar. The William and Mary Quarterly 56 (2). – 1999 - P. 335-362.
33. *Rushdie S.* Imaginary Homelands: Essays and Criticism 1981-1991. London: Granta Books - 1991.
34. *Rutten E.* Web Wars: Digital Diasporas and the Language of Memory (An Announcement of the HERA Research Project, University of Bergen) Digital Icons: Studies in Russian, Eurasian and Central European New Media, No4 -2010 – P.171-176.
35. *Seton-Watson H.* Nations and States. A Inquiry into the Origins of Nations and the Politics of Nationalism. Boulder (Colo.), 1977. – P.5.
36. *Smith A.* Ethno-symbolism and the Study of Nationalism // Nations and Nationalism. A Reader. Ed. by Ph. Spenser and H. Wollman. – New Brunswick, New Jersey: Rutger University Press, 2005. – P. 9-43.
37. *Smith A.* Interpretation of National Identity // Modern Roots: Studies of National Identity. Ed. by A. Dieckhoff and N. Gutierrez. –Aldershot: Ashgate, 2001. – P. 21-56.
38. *Vijay Agnew* Diaspora, Memory, and Identity: A Search for Home, University of Toronto Press, Scholarly Publishing Division 2005. - 260 p.
39. Українці в Грузії // Офіційний сайт Посольства країни в Грузії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://georgia.mfa.gov.ua/ua/ukraine-ge/ukrainians-in-georgia>